

Diyanet İşleri Başkanlığı (Yaz) Kur'an Kursları İçin Hazırlanmış Kitaplarda Siyer Bilgisi*

Knowledge of Sirah in the Books Prepared for the Presidency of Religious Affairs' (Summer) Quran Courses

Muhammet Hanefi Palabıyık

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Ana Bilim Dalı
Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Faculty of Divinity, Department of Islamic History
İzmir / Turkey
hanefim@deu.edu.tr
orcid.org/ 0000-0001-7173-152X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article

Geliş Tarihi: 16 Eylül 2025 / **Date Received:** 16 September 2025

Kabul Tarihi: 27 Kasım 2025 / **Date Accepted:** 27 Kasım 2025

Yayın Tarihi: 15 Aralık 2025 / **Date Published:** 15 December 2025

Yayın Sezonu: Aralık 2025 / **Pub Date Season:** December 2025

Atıf: Palabıyık, M. Hanefi. "Diyanet İşleri Başkanlığı (Yaz) Kur'an Kursları İçin Hazırlanmış Kitaplarda Siyer Bilgisi". *Akademik Siyer Dergisi* 12 (Aralık 2025), 146-184.

Citation: Palabıyık, M. Hanefi. "Knowledge of Sirah in the Books Prepared for the Presidency of Religious Affairs' (Summer) Quran Courses". *Journal of Academic Sirah* 12 (December 2025), 146-184.
<https://doi.org/10.47169/samer.1785047>

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

web: <http://dergipark.gov.tr/samer> **e-mail:** akademiksiyerdergisi@ksu.edu.tr

Yayıncı: KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Published by: KSU Sirah Researches Application and Research Center

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların Kaynakça'da belirtildiği beyan olunur (Muhammet Hanefi Palabıyık).

Ethical Statement: It is declared that during the preparation process of this study, scientific and ethical principles were followed and all the studies benefited from are stated in the bibliography (Muhammet Hanefi Palabıyık).

Bu makale Creative Commons Atınlı-Gayriticari Türetilemez 4.0 (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-Nc 4.0)

* Bu makale, 8-10 Şubat 2017 tarihlerinde düzenlenen "Türkiye'de Siyer Öğretimi Sorunları ve Çözümleri-V. Çalıştay" başlıklı çalıştayda sunulmuş ancak yayımlanmamış metnin gözden geçirilmiş halidir.

Öz

Bu çalışma, bir Cumhuriyet kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an kurslarında okutulan kitaplarda ve özellikle son dönemlerde yaz kurslarında okutulan kitapta "siyer"e (Hz. Muhammed'in Hayatı) tahsis edilen bölümler hakkındaki değerlendirmelerden ibarettir. Öncelikle siyer'e ayrılan bu bölümlerin, özet olmaları itibarıyla, sıkıştırılmış ve özenle seçilmiş detaysız bilgiler olduğu, birçok olaya bir veya birkaç cümle ile değinildiği görülmektedir. Bu bilgilerin yüzeysel, tartışmasız ve tutarlı bir biçimde verilmiş olması, "kurs" geleneği açısından yeterli ve uygundur. Mucize türü anlatıların sadece çok meşhur olan birkaçına temas edilmiş ve onlar da abartı ve aşırılığa kaçmadan muhatapların seviyelerine uygun üsluplarla anlatılmıştır. Metinler; anlaşılır, abartısız, pratik, akla yatkın, kısa ve sade olmak yanında çok az sayıda terimlere ve klasik metinlere ait kullanımlara da yer verilmiştir. Bunların, eserin başında da belirtildiği gibi hoca nezaretinde işleneceği göz önüne alındığında problem teşkil etmeyeceği düşünülebilir. Kitapların görselliği önemsenmiş, metne yerleştirilen renkli kutucuklarla da bu durum desteklenmiş ve ayetler yeşil, hadisler kahverengi, etkinlik ve okuma parçaları ise mavi renkle verilmiştir. Kitaplarda yer yer resimler varsa da bunlar abartısız çizimler olup sayıca da çok azdır. Eserlerdeki tüm anlatıların, Diyanet İşleri Başkanlığından beklenen ve klasik/geleneksel anlatılarla örtüşen bir formda olduğu ve bu anlamda, Ehl-i Sünnet geleneğine uygun olarak yazıldığı, bilgi yanlışlığı olmadığı, kitabın iyi incelenip sunuma hazırlandığı görülmektedir. Bunda zengin yazar kadrosunun etkisinin olduğu açıktır. Temel bilgilerin öğretilmesi hedefine ulaşmak için gerekli muhteva ve tarza sahip bulunduğunu ve ayrıca konuların birbirlerine destek olduğunu da ifade etmek gerekmektedir. Bu bağlamda kitabın, ciddi ve biraz da soğuk/resmi olduğunu da ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an kursları, Hz. Peygamber, din öğretimi.

Abstract

This study consists of an evaluation of the sections devoted to "sirah" (the life of Prophet Muhammad) in the textbooks used in Qur'an courses affiliated with the Presidency of Religious Affairs –a Republican institution– and particularly in the textbook employed in recent years for summer courses. At the outset, it is observed that these sections on "sirah", being summaries, contain condensed and carefully selected information devoid of detail, with many events addressed in only one or a few sentences. The fact that this information is presented in a superficial, undisputed, and consistent manner is sufficient and appropriate within the framework of the "course" tradition. The narratives of miracles are confined to only a few well-known examples, which are presented in a balanced and moderate tone, suited to the comprehension level of the audience. The texts are clear, unexaggerated, practical, rational, concise, and plain, while incorporating a very limited number of technical terms or expressions derived from classical sources. Considering that, as stated at the beginning of the work, these lessons are intended to be studied under the supervision of an instructor, such features are not likely to pose any problem. Attention has been paid to the visual design of the books, which is further enhanced by the inclusion of colored boxes within the text –verses appear in green, hadiths in brown, and activities or reading passages in blue. Although illustrations are occasionally found, they are modestly drawn and few in number. All narratives contained in the works conform to the format expected from the Presidency of Religious Affairs and correspond with classical/traditional accounts. In this respect, they are composed in accordance with the *Ahl al-Sunna* tradition, free of factual errors, and appear to have been thoroughly examined and carefully prepared for publication. The contribution of the diverse and competent team of authors is evident in this regard. It should also be noted that the books possess the necessary content and style to achieve the objective of imparting fundamental knowledge, and that the topics are organized in a mutually reinforcing manner. Within this context, it may be stated that the tone of the work is serious and somewhat formal or restrained in character.

Keywords: Sirah, Presidency of Religious Affairs, Quran courses, Prophet Muhammad, religious education.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olan Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığının bilâ tarih ve 45796484-254.99 sayılı 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları çerçevesinde aşağıdaki kursları yürütmektedir:

A. Yüzüne Eğitim Verilen Kur'an Kursları (2017-2018 eğitim-öğretim yılında yüzüne eğitim verilen Kur'an kurslarında; I. dönem 9, II. dönem 8, III. dönem 8, IV. dönem 8 hafta olacak şekilde eğitim-öğretim yapılacak ve kurs tarihleri 25 Eylül 2017-27 Mayıs 2018 arasında olacaktır.) Üç çeşit kursu içermektedir:

1. İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları: (Mesai saatleri içinde yaygın din eğitimi faaliyetlerine katılma imkânı olmayan ve Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler öğrenmek isteyenlere; Yaz Kur'an kursunda eğitim-öğretim görmüş olan öğrencilerden dini eğitimlerini devam ettirmek isteyenler ile hafızlık eğitimine ön hazırlık yapmak isteyen öğrencilere; Orta ve yükseköğretim kurumlarında ihtiyaç duyulması halinde Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler kapsamında taleplerini karşılamak isteyen öğrencilere; Kredi Yurtlar Kurumu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları ile gençlik merkezlerindeki taleplere yönelik olarak verilen kurslardır.) Bu kurslarda 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Başkanlığımızca hazırlanan "Dinim İslam" kitabı takip edilecektir. (Daha önce veya bir dönem Yüzüne Eğitim Verilen Kur'an Kurslarında "Hz. Muhammed'in Hayatı"¹ kitabı okutulmuştur.)

2. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilere Yönelik Din Eğitimi Verilen Kur'an Kursları (Bu kurslarda "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı I-II" ile "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı I-II" kullanılacaktır.)

3. Engellilere Yönelik Din Eğitimi Verilen Kur'an Kursları

B. Hafızlık Eğitimi Verilen Kur'an Kursları (3 dönem halinde ve 5 Haziran 2017-3 Haziran 2018 tarihleri arasında yapılacaktır.)

2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları çerçevesinde yukarıdaki grupların öğretim programlarının ders saatleri tablo halinde şöyledir:

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ DERS SAATLERİ			
EĞİTİM TÜRÜ	DERS ADI	DERS SAAT/SAYISI	TOPLAM
HAFIZLIK	Kur'an-ı Kerim Ezber	23	30
	Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri ve Tatbikatı	2	
	Dini Bilgiler	2	
	Sosyal Etkinlik	2	
	Rehberlik	1	
HAFIZLIK TEMEL	Kur'an-ı Kerim	24	30
	Dini Bilgiler	6	
HAFIZLIK HAZIRLIK	Kur'an-ı Kerim Yüzünde Okuma	10	30
	Kur'an-ı Kerim Ezber	10	

¹ Casim Avcı, *Mevlana İdris*, (Ankara: DİB Yayınları, 2017).

	Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri ve Tatbikatı	4	
	Dini Bilgiler	3	
	Sosyal Etkinlik	2	
	Rehberlik	1	
HAFIZLIK TEKRAR VE TALİM	Ezbere Okuma	12	18
	Kur'an Okuma Usulleri ve Talimi	1	
	Konularına Göre Aşrı Şerifler	1	
	İlmihal Bilgisi	2	
	Hitabet	2	
TEMEL ÖĞRETİM	Kur'an-ı Kerim	12	18
	Dini Bilgiler	6	
EK ÖĞRETİM	Standart	6	6
4-6 YAŞ TEMEL ÖĞRETİM	Kur'an-ı Kerim	6	18
	Dini Bilgiler	12	
4-6 YAŞ EK ÖĞRETİM	Kur'an-ı Kerim	2	6
	Dini Bilgiler	4	

Ayrıca “Diyanet Okuma Salonlarında Örgün Eğitime Devam Edenlere Yönelik Kur'an Kursları Eğitim Programı” olarak uygulanması Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 09.02.2017 tarihli ve E.4633 sayılı onayı ile uygun görülmüş olan program, şu şekildedir:

Program, ağırlıklı olarak İmam Hatip okulları öğrencilerinin mesleki alanda yetişmelerine yönelik ve genel olarak imam hatip ortaokul 1. sınıf ve imam hatip lise 1. sınıf müfredatları gözetilerek hazırlanmıştır. Program hafta içi 3, hafta sonu ise 1 gün olarak uygulanacaktır. Haftalık 10 krediden oluşan program, hafta içi 8, hafta sonu ise 2 kredidir. Programda, haftalık 8 kredi meslek derslerine, 2 kredi ise Sosyal ve Kültürel Etkinlikler dersine yer verilmiştir.

DERSLER VE KREDİLER TABLOSU			
- A. ORTAOKUL-1			
S. NO	DERSLER	YARDIMCI KAYNAKLAR	SAAT
1.	Kur'an-ı Kerim	-Kur'an-ı Kerim, DİB Yay. -Peygamber Hikâyeleri, DİB Yay. -Kur'an-ı Kerim'deki Süreleri Tanıyalım, DİB Yay. -Kur'an Terimleri Sözlüğü, DİB Yay.	3x14=42
2.	Arapça	-Arapça Dil Serisi/Silsiletü'l- Lisan Arapçaya Giriş-1, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniv. Yay.	3x14=42
3.	Temel Dini Bilgiler	-Dinim İslâm, DİB Yay. -Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum, DİB Yay. -Yaz Kur'an Kursları Etkinlik Kitabım, DİB Yay. -Öğreniyorum Serisi, DİB Yay. -İman Esasları Serisi (6 Kitap)	1x14=14
4.	Hız. Muhammed'in Hayatı	-Hz. Muhammed'in Hayatı, Prof. Dr. Casim Avcı-Mevlana İdris, DİB Yay.	1x14=14

5.	Sosyal ve Kült. Etkinlikler	-----	2x14=28
TOPLAM			10x14=140

b. HZ. MUHAMMED'İN HAYATI DERS İÇERİĞİ (1x14=14)		
HAFTA	KREDİ	KONULAR
1. Hafta	1	-Peygamberimizin Hayatını Öğrenmenin Önemi
2. Hafta	1	-Peygamberimizin Hayatını Öğreniyorum • Doğduğu Ortam
3. Hafta	1	• Ailesi, Doğumu • Fil Vakası • Çocukluk ve Gençliği
4. Hafta	1	• Peygamberliği ve Mekke Dönemi
5. Hafta	1	• Medine'ye Hicret
6. Hafta	1	• Medine Dönemi
7. Hafta	1	• Veda Hutbesi ve Bizlere Mesajları
ARA		
8. Hafta	1	-Peygamberimizin Örnek Kişiliği ve Ahlakı • Peygamberimizin Çocuklara Karşı Davranışları
9. Hafta	1	• Akraba, Yakın Çevresi ve Komşuları İle İlişkileri
10. Hafta	1	• Peygamberimiz ve Kardeşlik-Dostluk Kavramları
11. Hafta	1	• Peygamberimizin İbadet Hayatı
12. Hafta	1	• Ahlakı • Güvenilirliği
13. Hafta	1	• Sabrı • Adaleti
14. Hafta	1	• Hoşgörüsü • Cömertliği • Şefkat ve Merhameti
15. Hafta	1	SINAV

DERSLER VE KREDİLER TABLOSU - B. LİSE-1			
S. NO	DERSLER	YARDIMCI KAYNAKLAR	SAAT
1.	Kur'an-ı Kerim	-Kur'an-ı Kerim, DİB Yay. -Kur'an Yolu, DİB Yay.	3x14=42
2.	Arapça	-Arapça Dil Serisi/Silsiletü'l- Lisan Arapça'ya Giriş-1, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniv. Yay.	2x14=28
3.	İlmihal Bilgisi	-İslam İlmihali, Lütfi Şentürk-Seyfettin Yazıcı, DİB Yay.	2x14=28
4.	Siyer	-Peygamberimizin Hayatı, İrfan Yücel, DİB Yay.	1x14=14
5.	Sosyal ve Kültürel Etkinlikler	-----	2x14=28
TOPLAM			10x14=140

b. SİYER DERSİ İÇERİĞİ (1x14=14)		
HAFTA	KREDİ	KONULAR
1. Hafta	1	-Peygamberimizin Hayatını Öğrenmenin Önemi
2. Hafta	1	-Peygamberimizin Hayatını Öğreniyorum • Doğduğu Ortam • Ailesi, Doğumu
3. Hafta	1	• Çocukluk ve Gençliği

4. Hafta	1	• Peygamberliği ve Mekke Dönemi
5. Hafta	1	-Peygamberlik Dönemi • İlk Vahiy • İslam’a Davet ve İlk Müslümanlar
6. Hafta	1	• Tebliğ Süreci ve Müşriklerin Müslümanlara Karşı Davranışları
7. Hafta	1	-Medine’ye Hicret • Hicret Yolculuğu • Hicretin İslam Tarihindeki Önemi
ARA		
8. Hafta	1	-Peygamberimiz ve Medine Dönemi • İslam Kardeşliğinin Oluşturulması • İslam Medeniyetinin Temellerinin Atılması • Medine Sözleşmesi • Ezan
9. Hafta	1	• Kiblenin Değişmesi • Müşriklerle İlişkiler ve Yapılan Mücadeleler • Seriyye ve Gazveler
10. Hafta	1	-Mekke’nin Fethi ve Sonuçları -Huneyn ve Tebük Gazvesi
11. Hafta	1	• Veda Hutbesi ve Peygamberimizin Bizlere Mesajları
12. Hafta	1	-Peygamberimizin Üstün Ahlakı • İnsanlara Karşı Davranışları
13. Hafta	1	• Peygamberimizin İbadet Hayatı
14. Hafta	1	• Güzel Ahlakı • Güvenilirliği • Sabrı • Adaleti • Hoşgörüsü • Cömertliği • Şefkat ve Merhameti
15. Hafta	1	SINAV

Yine Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olan Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı, “Yaz Kur’an Kursu Hizmetleri” adı altında, öğrencilere yönelik olarak “Kur’an-ı Kerim ile mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla” yaz aylarında camiler, Kur’an kursları ve belirlenen diğer mekânlarda açılan iki ay süreli kurslar vermektedir. Bu kurslara kayıtlar, ilk ve orta öğretim kurumlarının yılsonu tatiline girdiği ilk hafta yapılır ve ikinci haftadan itibaren de öğretime başlanır. Bu hususta 2005 yılından itibaren *yeniden yapılandırma çalışmalarına* başlanmıştır. Yaz Kur’an Kursları, öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, eğitimin süresi, öğrenci velilerinin tatil programları, eğitimin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi, ortaya çıkan değişimler ve ihtiyaçlar çerçevesinde öğrencilerin bilgi ve becerilerine göre ayrıştırılmalarını esas alan “Kur” sistemine göre yapılandırılmıştır. Program başlangıçta üç, daha sonra dört kur halinde düzenlenmiş olup her kur da, başlangıçta üç daha sonra dört haftalık bir eğitimden oluşmaktadır (mesela 2017 yılı takvimi: 12 Haziran-7 Temmuz 2017). Yaz Kur’an Kurslarında görev alacak personelin tamamı, 2005 yılından itibaren her yıl haziran ayında mahallinde bir hafta süreli *hizmet içi eğitim seminerine* alınmaktadırlar. Bu program çerçevesinde yaş grupları dikkate alınarak Başkanlıkça hazırlanan ders kitapları ve materyaller kullanılacaktır. Bu itibarla:

4-6 yaş grubu için; *4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı*,

7 yaş ve üzeri için; *Yaz Kur’an Kursları Dinimi Öğreniyorum* ve *Yaz Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı*,

Üçüncü kur ve üstü seviyeler için; *Dinim İslam Temel Dini Bilgiler* kitapları kullanılacaktır.

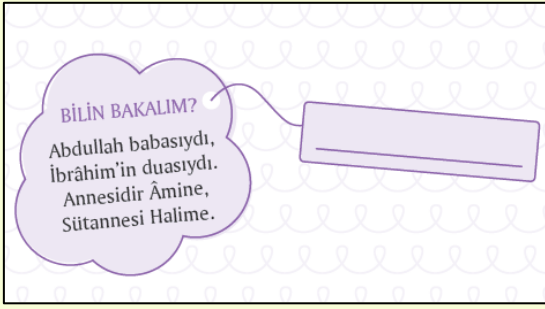

7 yaş ve üzeri için; *Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum* kitabının² "Siyer/ Peygamberimizin Hayatını Öğreniyorum" (ss. 97-133) bölümünün içeriği:

- Kutlu Bir Doğum (Âlemlere Bir Müjde Geliyor, Dedesi Peygamberimize Kucak Açıyor, Peygamberimiz Amcasının Evinde Büyüyor)
- Peygamberimizin Gençliği (Peygamberimiz Bir Aile Kuruyor, Gül Yüzlü Çocuklar Doğuyor, Anlaşmazlıkları Peygamberimiz Çözüyor)
- Peygamberimize İlk Vahyin Gelişi (Cebail Hira'ya Geliyor, İlk Müslümanlar Çoğalıyor, İlk Müslümanlardan Bazıları)
- Peygamberimizin Hicreti (Medine'ye Göç Başlıyor, Mekke'ye Veda, Medine'de Büyük Bir Coşku Yaşanıyor)
- Peygamberimizin Medine Hayatı (Ensar ile Muhacir Kardeş Oluyor, İslam Yayılıyor, Peygamberimiz Hacda Veda Ediyor)
- Peygamberimizin Yakın Çevreyle İlişkisi (Peygamberimiz En Güzel Örnekti, Peygamberimiz En Samimi Dosttu, Peygamberimiz En İyi Akraba ve Komşuydu, Peygamberimiz En Şefkatli Babaydı)

² *Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum*, ed: Zeynep Ulviye Özkan, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017).

- Peygamberimizin Dürüstlüğü, Güvenilirliği ve Mütevazı Oluşu (Özü Sözü Bir, Güvenilir Peygamberim, Alçak Gönüllü, Sade Peygamberim)

- Peygamberimizin Cömertliği, Sabrı, Hoşgörüsü ve Vefası (Eli Açık, Gönlü Zengin Peygamberim, Sabreden, Hoş gören Peygamberim, Vefakâr ve Fedakâr Peygamberim)

- Peygamberimizin Merhameti ve Adaleti (Şefkatli ve Merhametli Peygamberim, İnsaflı ve Âdil

Peygamberim)]

Kitap, yer yer belirteç ve kutucuklarla beslenmiş, renkli ve resimli bir çalışmadır.

1. KUR'AN KURSLARININ TARİHÇESİ

“Kur'an Kursu” olarak anılan ve birinci görevi Kur'an'ı doğru ve usulüne uygun biçimde okumayı öğretmek, Kur'an'ın bir kısmını veya tamamını ezberletmek olan kurumlar, İslam medeniyetinin ilk dönemlerinde daha çok dârülkur'an, küttâb, dârülküttâb, mederese, mekteb-i sıbyân ve mekteb gibi isimlerle anılmaktaydı. Bunların ihtisas seviyesinde ders veren kurumları da vardı. Resulullah (s) zamanında ilk Kur'an eğitim-öğretiminin yapıldığı yer olarak Dârulerkam'dan beri devam eden bu faaliyet, Cumhuriyet Dönemi'nde Kur'an kurslarıyla devam etmektedir. Toplumun din konusunda aydınlatmakla yükümlü olan Diyanet İşleri Başkanlığı, bu din eğitimi faaliyetlerini öncelikle “camiler ve Kur'an kursları” aracılığıyla yürütmektedir. Kur'an Kursları, yaygın din eğitimi kurumları olup üç çeşidinden söz edilebilir: Ağırlıklı olarak ilköğretimi bitiren öğrencilere yüzünden Kur'an okuma usullerinin öğretildiği Kur'an kursları; bu kursu başarıyla tamamlayan ve Kur'an'ı baştan sona ezberlemek isteyen öğrencilere hafızlık eğitimi veren Kur'an kursları ve ilköğretim 5. sınıfı tamamlayan öğrencilere yaz tatili döneminde Kur'an okumayı ve temel dini bilgileri öğreten yaz Kur'an kursları.

2. YAZ KUR'AN KURSLARI

Yaz Kursları, örgün eğitim sürecinde bulunan gençlerin okulda öğrendiklerine ilaveten veya onları geliştirecek şekilde dinin temel bilgilerini öğrendikleri eğitim-öğretim merkezleridir. Bu kurslar vasıtasıyla öğretim süreci içinde dini bilgiler kazanan gençler, İslam'ın temel inanç prensipleri, uygulanması gereken ibadetler ve toplumsal hayatın içinde dinle iç içe geçmiş olan ahlakî prensipler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Dinî sorumluluklarını yerine getirebilmek için gerekli dua ve sureleri ezberlemekte ve Allah Resulü'nün örnek hayatından davranış modelleri çıkarmaktadırlar. Ayrıca bu kurslara katılanlar özellikle ve ağırlıklı olarak Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okumayı öğrenmekte, onu mealiyle birlikte okuma alışkanlığı kazanmaktadırlar.

Bu kursların, din eğitiminin önemli bileşenlerinden olan cami içinde yapılması, Gençlerin hayatlarını anlamlandırma süreçlerinde karşılaştıkları çeşitli sorunların çözümünde, kendilerine destek sağlayacak bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlar kazanmalarına katkılar sağlamaktadır.

2.1. Yaz Kur'an Kurslarında Metot

Bilim ve eğitim anlayışımızdaki değişme, gelişme ve çeşitlenmeler, günümüz insanının din konusundaki ilgi ve ihtiyaçlarının giriftleşmesi, sahih dini bilgilerin edinilebileceği kaynak arayışı, hayat boyu öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ve medya okuryazarlığı gibi evrensel yaklaşımlar; resmi ve yarı resmi düzeyde gerçekleştirilen din eğitiminin, çağdaş yaklaşımları temele alan bir düzleme kavuşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Burada ihtiyaç duyulan eğitim alanlarından biri de Yaz Kur'an Kurslarının düzenlenmesidir. Bu çerçevede dikkat edilmesi gereken bir takım hususlar vardır: Yaz Kur'an Kurslarının zaman ve yerleri; kurslara devam eden öğrencilerin bilgi düzeylerinin farklılıkları ve bu kurslardan beklentileri; öğreticilerin yetiştirilmesi ve denetimi; öğrencilerin devamı ve takibi; öğretim programının mahalli ihtiyaçlara göre esnek-çerçeve bir öğretim programı olmasının gerekliliği gibi hususlar, bu kurslar için önemli problemlerdir.

Birçok bilim ve eğitim alanlarındaki gelişme ve yaklaşımlar, Yaz Kur'an Kurslarının, *kur* esasına uygun olarak düzenlenmesi ile sağlanabileceğini ortaya koymuştur. Kur, belli amaçlara ulaşmak üzere kendi içerisinde belli bir bütünlüğü olan, fakat ulaşılmak istenilen ana hedeften de ayrı düşünülmeyen öğrenme birimlerinden oluşan yapıdır. Kur sisteminin, özellikle öğrencilerin, öğrenme alanlarındaki bilgi ve beceri düzeyleri dikkate alınarak yapılandırılması esasına dayanmaktadır. Öğrencilerin, önceki bilgi ve becerileri tekrarlamalarının önüne geçilmesi, belli konulardaki öğrenme alanlarının oluşturulması ve bütün konuların parçalarının birleştirilmesi, kur esasına göre yapılandırılan sistemde zaman tasarrufuna ve anlama artışına imkân verir. Kur sistemi, öğrencilerin, bilgi ve becerilerine uygun olarak gruplara ayrılmasına, dolayısıyla bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulmasına da fırsat verir.

Böylece Yaz Kur'an Kurslarında eğitim-öğretim açısından hedeflenen amaçların gerçekleşmesi, kur sistemiyle en üst seviyede sağlanır.³

2.2. Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programına Temel Yaklaşım

Din Eğitimi Dairesi Başkanlığının planlamasına göre, "Yaz Kur'an Kursları, "Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri, dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla" Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde en az ilköğretim 5. sınıfı bitirmiş olan öğrencilere yönelik olarak yaz aylarında camiler, Kur'an Kursları ve belirlenen diğer mekânlarda açılan kurslardır. Bu kurslara kayıtlar, ilk ve ortaöğretim kurumlarının yılsonu tatiline girdiği ilk hafta yapılır, ikinci haftadan itibaren de öğretime başlanır. Yaz Kur'an Kurslarına ilköğretim 5. sınıfı tamamlayan öğrencilerden lise son sınıfa kadar tüm ilk ve ortaöğretim kademelerinden öğrenciler yararlanır. Bu itibarla yaz kurslarına devam eden öğrenciler, çoğunlukla 12-18 yaş grubundan oluşmaktadır. Öğrencilerin gelişim özellikleri ile birlikte Yaz Kur'an Kursları öğretim programı düzenlenirken aşağıdaki yaklaşımlar benimsenmiştir:

Bugüne kadar Kur'an ve dinî bilgiler öğretimini mutad tarzda yürütmekte olan bu kurslar, ortaya çıkan değişmeler ve ihtiyaçlar çerçevesinde öğrenenlerin bilgi ve becerilerine göre

³ Bk. "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı", (Ankara: T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı, 2005) 7-8.

ayrıştırılmalarını esas alan “Kur” sistemine göre yapılandırılmıştır. Program 3 kur halinde düzenlenir ve yürütülür. Her kur 3 haftalık bir eğitimden oluşmaktadır.

Bu kurslarda gerçekleştirilecek eğitim, “Kur’an’ı Yüzünden Okuma Becerisini Kazandırma” ile “Temel İslam Bilgileri” ni kapsamaktadır.

Yaz Kur’an Kurslarının “Temel İslam Bilgileri Eğitimi” verilen yaygın din eğitimi kurumları olduğu göz önünde bulundurularak, öğretim programında hedef-öğrenen-konu üçlüsünü birlikte değerlendiren bir eğitim anlayışı esas alınmıştır. Eğitim programının öğrenme alanları, Kur’an, itikat, ibadet, ahlak ve siyeri kapsamaktadır. Her kurda söz konusu öğrenme alanları ile ilgili belli düzeyde bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır.

Eğitim programı, çerçeve esnek program anlayışına dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede öğreticiler, öğrenenlerin ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde muhtevanın sınırlarını belirleyebilecekler ve gerekli gördükleri konuları öğretime dâhil edebilecekleri gibi, öncelikle işlenmesi gereken konuları öne alabilecek veya ileriki haftalara aktarabileceklerdir.⁴

2.3. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Uyulması Gereken İlkeler

Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Yaz Kur’an Kurslarında öğrenme-öğretme sürecinde uyulması gereken ilkeleri, resmi olarak yirmi altı maddede tespit etmiştir. Bunlardan bir kısmını paylaşmak istiyoruz:

1. Öğretim programı aracılığıyla öğrenenlere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler, öğrenenin gerçek yaşamdaki ihtiyaçlarıyla örtüşmelidir.

2. Öğrencilerle birlikte kullanılacak ders araç ve gereçleri mutlaka Diyanet İşleri Başkanlığı’nca hazırlanmış veya kullanımına Başkanlıkça izin verilmiş (Dinimi Öğreniyorum, Peygamberimi Öğreniyorum, Kitabımı Öğreniyorum, Kur’an Okumaya Giriş, Kur’an-ı Kerim Mealî, İlmihal ve Dini Terimler Sözlüğü, ses ve görüntü kasetleri vb.) kaynaklardan yararlanılarak, onların yaşanan dini hayatı görüp algılamalarına imkân verenlerinden seçilecektir.

3. Öğrenenlerin öğretim ortamı dışından getirdiği yanlış ve eksik dini bilgi ve anlayışlar, pedagojik bir yaklaşımla ele alınarak düzeltilcektir.

4. Konular, mutlaka ilgili ayet ve hadis mealleriyle desteklenecek, okuma parçaları ve hikâyelerle açık ve anlaşılır hale getirilecektir.

5. Kur’an öğretiminde, Türkçe mealinden okuma alışkanlığının kazandırılması üzerinde önemle durulacak, Kur’an’ı Arapça metninden okumanın değeri yanında Türkçe mealinden okumanın da önemi vurgulanacaktır.

6. Kur sisteminde üçüncü kur nihai öğrenme birimi niteliği taşımamaktadır. Bu anlamda üçüncü kuru başarı ile tamamlayan öğrenciler, daha sonraki dönemlerde üçüncü kura yeniden kayıt yaptırarak Kur’an’ı Kerim’in hatmine devam ederken öğreticinin belirleyeceği sure ezberlerini de gerçekleştirebilecektir.

7. Teorikle uygulama arasındaki ilişki mümkün olduğunca dikkate alınacaktır.

⁴ “Yaz Kur’an Kursları Öğretim Programı”, 9.

8. Öğrenenlerin kurs süresince cemaatle ibadet ve benzeri dini kültürel etkinliklere katılımı mümkün olduğunca teşvik edilecektir.

9. Öğrenenlerin iyi birer vatandaş olabilmeleri ve sosyalleşebilmeleri için dinî ahlakî bilgi ile sağduyulu duygu ve davranışlar özendirilip, ödüllendirilecektir.

10. İbadetlerin, Allah'a karşı sevgi, saygı ve şükran duygularının ifadesi olmasının yanında, kişinin sağlığına, toplum fertlerinin birbirine sevgi ve saygı ile bağlanmalarına, yardımlaşmalarına, dayanışmalarına imkân veren; fert ve toplum ilişkilerinin iyi ve düzenli bir şekilde yürütülmesine yarayan, insanı erdeme ve mutluluğa götüren kazanımları fark ettirilecektir.

11. Peygamberimiz Hz. Muhammed ile ilgili konular işlenirken, onun model kişiliği ile ilgili örnekler verilecektir. ...⁵

2.4. Yaz Kur'an Kursları Öğrenme Alanları, Kazanımları ve Açıklamalar (Siyer Üniteleri Örneğinde)

Din Eğitimi Dairesi Başkanlığının tespitlerine göre, Yaz Kur'an Kurslarında yapılan eğitimin (siyer üniteleri örneğinde) öğrenme alanları, kazanımlar ve ilgili açıklamaları tablolar halinde şu şekilde tespit edilmiştir:⁶

⁵ Bk. "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı", 9-11

⁶ "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı", 19, 30-32, 42, 54.

(ÜNİTELERİN AÇILIMLARI) SİYER ÖĞRENME ALANI		
I. KUR	II. KUR	III. KUR
PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ I: PEYGAMBERLİK ÖNCESİ HZ. MUHAMMED 1. Hz. Peygamber'in Doğduğu (Sosyal, Kültürel ve Dini) Çevre 2. Hz. Peygamberin Doğumu ve Çocukluğu 3. Hz. Peygamberin Ailesi 4. Hz. Peygamberin Gençliği 5. Hz. Peygamberin Evliliği ve Çocukları PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ II: PEYGAMBER OLDUKTAN SONRA HZ. MUHAMMED A) MEKKE DÖNEMİ 1. Peygamber Oluşu: İlk Vahiy 2. Vahyin Yakın Çevreye Duyurulması ve İlk Müslümanlar 3. Hz. Peygambere ve Müslümanlara Uygulanan Baskılar 4. İslam Dini'ni İnsanlara Anlatmaya Yönelik Faaliyetleri 5. Taif'e Yolculuk 6. Gece Yolculuğu (İsra ve Miraç) 7. Medine'ye Hicret B) MEDİNE DÖNEMİ 1. Hz. Peygamberin Medine'deki İlk Faaliyetleri 2. Diğer İnanç Mensuplarıyla İlişkileri 3. Medine'deki İslam'ı Anlatma Faaliyetleri 4. Mekke'ye Geri Dönüş 5. Veda Hutbesi 6. Vefatı	HZ. PEYGAMBERİN KİŞİLİĞİ VE ÖRNEKLİĞİ 1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber (İnsan ve Peygamber Hz. Muhammed) 2. Hz. Peygamberin Kişiliği 3. İslam'ı Anlamada Hz. Peygamberin Örnekliliği 3.1. İbadetlerin Yapılmasında Örnekliliği 3.2. İnsan İlişkilerinde Örnekliliği 3.3. Aile Hayatındaki Örnekliliği	HZ. PEYGAMBERDEN DAVRANIŞ ÖRNEKLERİ 1. Hz. Peygamberin Ahlakından Davranış Örnekleri (Doğruluğu, Güvenirliği, Sabırlı Oluşu, Adaleti, Hoşgörüsü vb.) 2. Eş Olarak Hz. Peygamber 3. Baba Olarak Hz. Peygamber 4. Dede Olarak Hz. Peygamber 5. Komşu Olarak Hz. Peygamber 6. Arkadaş Olarak Hz. Peygamber 7. Akraba Olarak Hz. Peygamber 8. Akabe Biatları ve Veda Hutbesi'nde Ortaya koyduğu İnsani ve Evrensel İlkeler Açısından Örnekliliği

SİYER ÖĞRENME ALANI: I. KUR		
ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
PEYGAMBERİMİZ Hz. MUHAMMEDİN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ I: PEYGAMBERLİK ÖNCESİ Hz. PEYGAMBER	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Peygamberin doğduğu çevrenin özelliklerini genel hatlarıyla tanır. 2. Hz. Peygamberin doğumunu ve çocukluğunu genel hatlarıyla tanır. 3. Hz. Peygamberin gençliğini genel hatlarıyla tanır. 4. Hz. Peygamberin aile fertlerinin isimlerini sayar.	1. Hz. Peygamber'in doğduğu coğrafî, sosyal ve kültürel çevrenin yapısı genel olarak belirtilecektir. 2. Hz. Peygamber'in doğumu ve çocukluğu genel olarak tanıtılarak, Hz. Peygamber'in çocukluk yıllarındaki erdemli davranışları ile bizim çocukluğumuzdaki davranışlar arasında kıyaslama yapılabilir. 3. Hz. Peygamber'in genç iken ortaya koyduğu erdemli davranışlardan örnekler verilebilir. 4. Hz. Peygamber'in aile fertleri isimleri belirtilerek kısaca tanıtılacaktır.

SİYER ÖĞRENME ALANI: I. KUR		
ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
PEYGAMBERİMİZ Hz. MUHAMMEDİN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ II: MEKKE DÖNEMİ	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Peygamberin peygamber oluşunu açıklar. 2. Hz. Peygamber ve Müslümanlara Mekke döneminde uygulanan baskıları anlatır. 3. Hz. Peygamberin Mekke döneminde İslam'ı yaymak için yaptığı faaliyetleri sıralar. 4. Medine'ye Hicret'in sebeplerini sayar.	1. Hz. Peygambere peygamberlik görevinin vahiyle verildiği tarihi süreç içerisinde açıklanacaktır. Peygamberlik gelmeden önce da ilahi terbiyeye mazhar olduğu açıklanacaktır. 2. Hz. Peygamber'in İslâm dinini yayması ve ilk dönemdeki Müslümanların İslâm Dinini kabul etmeleri sebebiyle kişisel ve sosyal baskıların yapıldığı örneklerle anlatılabilir ve bu baskılar karşısında Hz. Peygamber'in ve Müslümanların dinlerinden vazgeçmedikleri gerçeği vurgulanır. 3. Hz. Peygamber'in en yakınlarından başlayarak dini tebliğ ettiği, Hac mevsimi ve panayır zamanlarında diğer insanlara da ulaştığı belirtilebilir. 4. Müslümanlara Mekke'de yapılan baskıların artması Hz. Peygamber'i öldürme kararının alınması hicretin önemli sebeplerinden sayıldığı belirtilebilir.

SİYER ÖĞRENME ALANI: I. KUR		
ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMEDİN HAYATINI ÖĞRENTİYORUZ III: MEDİNE DÖNEMİ	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Peygamberin Medine’deki ilk faaliyetlerini anlatır. 2. Medine’deki diğer inanç gruplarıyla ilişkilerini genel hatlarıyla tanır. 3. Hz. Peygamberin Medine’de İslam’ı yaymaya yönelik faaliyetlerini sıralar. 4. Hz. Peygamberin vefatına ilişkin bilgileri söyler.	‘1. Kazanımda öğrenciler Hz. Peygamber’in Medine’de gerçekleştirdiği İslâm kardeşliği, Medine mescidinin inşası ve benzeri faaliyetleri sayıp anlatabilmelidir. ‘ 2. Kazanımda öğrenciler, Medine’de gerçekleştirilen Medine sözleşmesini, Hz. Peygamberimizin diğer inanç gruplarıyla olan ilişkilerini ve oluşturduğu uyum içinde yaşama kültürünü ön plâna çıkardığını açıklayabilmelidirler. ‘ 3. Öğrenciler, Hz. Peygamber’in Medine’de İslâm’ı yaymaya yönelik faaliyetlerini sıralayabilmelidirler. Özellikle komşu ülkelere gönderilen elçiler ve onların gittikleri ülkelerde karşılaştıkları durumlar anlatılabilmelidir. ‘ 4. Öğrenciler Hz. Peygamber’in vefat tarihi, vefat ettiğinde kaç yaşında olduğu, vefatının ardından Müslümanların ne gibi tepkiler verdiğini açıklayabilmelidir.

SİYER ÖĞRENME ALANI: II. KUR		
ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HZ. PEYGAMBERİN KİŞİLİĞİ VE ÖRNEKLİĞİ	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Peygamberin bütün insani özellikleriyle bir peygamber olduğunu fark eder. 2. Hz. Peygamberin kişiliğini genel hatlarıyla açıklar. 3. İslam’ı anlamada Hz. Peygamberin örnekliliğini kavrar. 4. Hz. Peygamberin nasıl örnek alınacağını açıklar.	1. Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin hadislerinden örnekler verilerek O’nun insani özellikleriyle bir peygamber olduğu vurgulanır. Kelime-i Şehadet’in anlamı tekrar edilerek, “Allah’ın kulu olarak peygamber” kavramı üzerinde durulur. 2. Hz. Peygamberin kişiliği; yani dürüst, çalışkan, merhametli, sabırlı vb. olduğu örnekler verilerek öğrencilerin kavraması sağlanır. 3. Hz. Peygamberin İslâm’ı yaşamadaki örnekliliği açıklanır. İslam’ı anlamak noktasında Hz. Peygamberin hayatından örnekler aktararak Onun daha iyi tanınması sağlanır. 4. Hz. Peygamberin güzel ahlakı anlatılarak, öğrencilerin Peygamberimize duydukları sevginin pekişmesi sağlanır. Bütün davranışlarımızda Hz. Peygamberi kendimize örnek almamız gerektiği vurgulanır.

SİYER ÖĞRENME ALANI: III. KUR		
ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HZ. PEYGAMBERDEN DAVRANIŞ ÖRNEKLERİ	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Peygamberin örnek ahlakını kavrar. 2. Hz. Peygamberin hayatından davranış modelleri çıkarır ve bunları yapmaya istekli olur. 3. Akabe Biatları ve Veda Hutbesi'ndeki insani ve evrensel ilkeleri kavrar.	1-2. Kazanımlarda öğrenciler, Hz. Peygamber'in, vahyin yönlendirmesiyle nasıl mükemmel bir kişilik kazandığını, ahlaki bir olgunluğa ulaştığını kavrar ve O'nun hayatından davranış modelleri çıkarırlar. Bu davranış modellerini kendi hayatlarına uygulamaya istekli olurlar. 3. Kazanımda öğrenciler hicret öncesi gerçekleştirilen Akabe Biatlarından ve Veda Haccı'ndan, Hz. Peygamber tarafından okunan Veda Hutbesi'nden hangi prensiplerin ortaya çıktığını ve bu prensiplerin insanlığa neler kazandırdığını kavrayabilmelidirler.

2.5. Yaz Kur'an Kurslarında Okutulan Kitaplar ve İçerikleri

Önceleri çeşitli ve sayıca fazla olarak hazırlanıp okutulan eserlere rağmen, günümüzde ortalama bir düzey esas alınarak Kur'an Kursları temel öğretim kurlarını içeren bir ders kitabı hazırlanmıştır. *Dinim İslam-Temel Dini Bilgiler* başlıklı bu kitap, yedi yazar ve bunun iki katından fazla kişi tarafından hazırlanmıştır. Buna göre öncelikle ele alacağımız kitap bu eserdir.

Ancak daha önceden okutulduğunu gördüğümüz veya Kur'an Kurslarının çeşitli seviyelerinde okunmak üzere basılmış diğer kitaplar şunlardır:

2.5.1. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinden oluşan bir komisyon tarafından hazırlanan *Dinimi Öğreniyorum*,⁷ *Kitabımı Öğreniyorum*,⁸ *İbadetlerimi Öğreniyorum*,⁹ *Dualarımı Öğreniyorum*,¹⁰ *Peygamberimi Öğreniyorum*.¹¹

⁷ *Dinimi Öğreniyorum*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006).

⁸ *Kitabımı Öğreniyorum*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006).

⁹ *İbadetlerimi Öğreniyorum*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006).

¹⁰ *Dualarımı Öğreniyorum*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006).

¹¹ *Peygamberimi Öğreniyorum*. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006).

Bu kitabın içindekiler kısmı:

BİRİNCİ BÖLÜM

YETİM MUHAMMED (s. 9-19)

Herkes Onu Bekliyordu
Kutlu Bir Doğum
Anneden İlk Ayrılışı Ve Gurbet
Annenin Son Öpücüğü
Dedesi Abdulmuttalib
Amcası Ebû Talib

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ MUHAMMED (s. 21-29)

Haksızlıklarla Mücadelede Dayanışma
Evliliğe Giden Yol
Örnek Bir Ev ve Örnek Bir Baba
Herkes Ona Güveniyordu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELÇİ MUHAMMED (s. 31-47)

Cebrail ile İlk Buluşma
Sırdaşı Hatice
Çağrı Yayılıyor
Erkam'ın Evi
Yıldırma Hareketleri Başlıyor
Hüzün Yılı
Yeni Yurt Arayışları
Habeşistan ve Taif
Akabe: Medine'ye Giden Yol

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEDİNE'YE HİCRET (s. 49-53)

Dönmek İçin Gidiyoruz
Herkes Onu Bekliyordu

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEDİNE: BİR MEDENİYET ŞEHİRİ (s. 55-67)

Bir Medeniyet Kuruluyor
Cami
Ezan
Yerleşim Yeri
Kardeşlik
Birlikte Yaşama
Herkes Okullu Oldu
Ramazan
Düşmanlık Sürüyor
Dönüm Noktası: Bedir
Acı Tecrübe: Uhud
Her Yol Deneniyor: Suikastlar
Çetin Sınav: Hendek

ALTINCI BÖLÜM

EVE DÖNÜŞ (s. 69-73)

Hudeybiye Antlaşması
Hedef Bütün Dünya
Mekke'nin Fethi ve Eve Dönüş

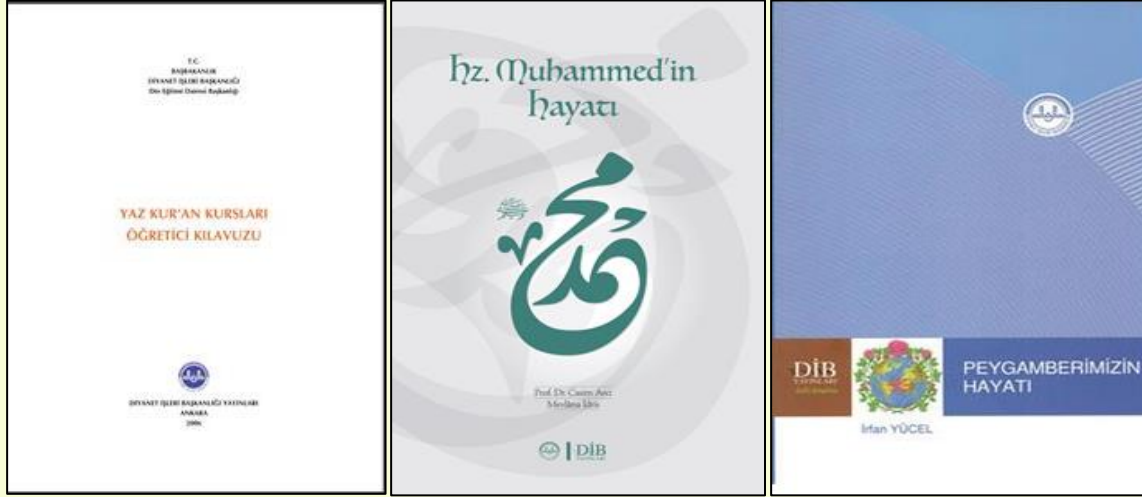
YEDİNCİ BÖLÜM

HERKES ONA AĞLIYORDU (s. 75-80)

Veda Haccı Ve Veda Hutbesi
Veda
Ayrılış: Herkes Ona Ağlıyordu
Tarih Sırasına Göre Hz. Muhammed'in (sas.)
Hayatı

Kurs için olup olmadığı anlaşılmamakla beraber, çocuklar için hazırlandığı hem Sunuş yazısından hem de yayın numarasından anlaşılan bu kitap, yer yer çok basit resimler, süslemeli

sayfalar ve sayfa kenarlarında ayet, hadis veya olaya yer veren renkli metinlerle vurgulamalar içermektedir. Bu kitap en fazla ilkokul öğrencileri için hazırlanmış gibidir. Bu kitap *Learning About My Prophet* adıyla ve İrfan Duran çevirisiyle, İngilizce olarak da yayımlanmıştır.¹²

2.5.2. 1. *İnancım* (Temel İslam Bilgileri), 2. *İbadetim* (Temel İslam Bilgileri), 3. *Ahlakım* (Temel İslam Bilgileri) 4. *Peygamberim* (Temel İslam Bilgileri).¹³

Bu kitabın içindekiler kısmı:

ÜNİTE 1- PEYGAMBERLİK ÖNCESİ (s. 7-25) 1. Peygamberimizin Doğduğu Çevre 2. Peygamberimiz ve Ailesi 3. Gençlik Çağı ve Sosyal İlişkileri 4. Hz. Hatice ile Evliliği ve Çocukları 5. Kur'an-ı Kerim'e Göre Vahiy Öncesinde Hz. Peygamber ÜNİTE 2- PEYGAMBERLİK: MEKKE DÖNEMİ (s. 27-53) 1. Peygamberliğin İlk Yılları 2. İlk İslâm Topluluğunun Dayanışması ve İlişkileri 3. Hz. Peygamber'e Yöneltilen İtirazlar; Gösterilen Tepkiler ve Kur'an-ı Kerim'in Cevabı 4. Müslümanlara Uygulanan İşkenceler, Sosyal Baskılar ve Habeşistan'a Göç 5. Gece Yolculuğu (İsra) 6. Medinelilerle Görüşme ve Akabe Antlaşmaları 7. Medine'ye Hicret ÜNİTE 3- PEYGAMBERLİK: MEDİNE DÖNEMİ (s. 55-83)	4. Hristiyanlarla İlişkiler 5. Mekke'nin Fethi 6. Evrensel Çağrının Elçileri 7. Veda Haccı, Veda Hutbesi ve Evrensel Mesajlar 8. Hz. Peygamber'in Vefatı ÜNİTE 4- KİŞİLİĞİ VE ÖRNEKLİĞİ (s. 85-107) 1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed 2. İslam'ı Anlamada Hz. Peygamber'in Örnekliliği 3. Hz. Peygamber'in Örnek Ahlakı ÜNİTE 5- Hz. PEYGAMBERİN DAVRANIŞ ÖRNEKLERİ (s. 109-121) 1. Eş Olarak Hz. Peygamber 2. Baba Olarak Hz. Peygamber 3. Dede Olarak Hz. Peygamber 4. Komşu Olarak Hz. Peygamber 5. Akraba Olarak Hz. Peygamber 6. Arkadaş Olarak Hz. Peygamber ÜNİTE 6- EĞİTİMCİ OLARAK Hz. PEYGAMBER (s. 123-130) 1. Öğretmen Olarak Gönderilmesi 2. Okuma-Yazmaya Verdiği Önem 3. Kadınların Eğitilmesine Verdiği Önem
---	--

¹² *Learning About My Prophet*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008).

¹³ *Peygamberim*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2009).

1. Peygamberimizin Medine'deki İlk Faaliyetleri 2. Müşriklerle İlişkiler 3. Yahudilerle İlişkiler	4. Eğitim ve Öğretim İlkeleri
---	-------------------------------

Bu kitapta, “Ünite Hakkında”, “Öğrenme Hedefleri” ve “Üniteyi Çalışırken” başlıklarıyla ünitelerin girişlerinde; “Düşünelim”, “Öğrenelim”, “Sıra Sizde”, “Biliyor musunuz?” “Araştıralım-Öğrenelim” başlıklarıyla da metinlerin içerisinde pekiştiriciler bulunmaktadır. Her ünitenin sonunda ise “Ünitenin Özeti” verilmiş, “Üniteyi Gözden Geçirelim” ve “Değerlendirme Soruları” ile de ünite hakkında hatırlatmalar yapıp sorular sorularak metnin öğrenilmesi sağlanmıştır.

Renklendirilmiş sayfalar, uygun resimler, başlık ve çağrıştırıcıların farklı yazı ve renklerde sunulması metni daha güzelleştirmektedir. Kaynakça birçok klasik siyer ve tarih kitabını içermektedir. Bu kitap, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak açılan kurslarda okutulan Temel Dinî Bilgiler müfredat programına göre hazırlanmış olan “Temel İslâm Bilgileri” adıyla planlanmış olan serinin üçüncüsü olan “Peygamberim” adlı eserdir.

2.5.3. Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-1,¹⁴ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-2,¹⁵ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-3,¹⁶

¹⁴ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-1, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları ts.).

¹⁵ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-2, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları ts.).

¹⁶ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-3, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları ts.).

Bu kitapların¹⁷ içindekiler kısmı genel olarak I. Bölüm: İtikat, II. Bölüm: İbadet, III. Bölüm: Siyer, IV. Bölüm: Ahlâk şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca her kitabın/kurun Siyer'e tahsis edilmiş olan III. bölümlerinin detayları ise şöyledir:

1. KİTAP/1. KUR Hazırlık Soruları I. ÜNİTE: PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE HZ. MUHAMMED (as) (s. 58-71) 1. Hz. Peygamber'in (as) Doğduğu Çevre 2. Hz. Peygamber'in (as) Ailesi Haşimoğulları Abdumuttalib'in Adağı 3. Hz. Peygamber'in (as) Doğumu ve Çocukluğu Beklenen Doğum Sütanne Yanında Bir Yetim Dedesinin Kanatları Altında Bir Çocuk Dededen Amcaya Geçen Emanet İlk Ticarî Yolculuk 4. Hz. Peygamber'in (as) Gençliği Güvenilir Muhammed (as) Kazançla Dönen Kervan 5. Hz. Peygamber'in (as) Evliliği ve Çocukları Yeni Bir Aile Güvenilir Muhammed (as) Eğlenelim Öğrenelim II. ÜNİTE: BİR PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED (as): MEKKE DÖNEMİ (s. 72-83)	3. Medine'de İslâm'ı Anlatma Faaliyetleri Mekkelilerin İslâm'ı Yok Etme Çabaları Hudeybiye Anlaşması Komşu Ülkelere Gönderilen Mektuplar 4. Mekke'nin Fethi 5. Veda Hutbesi 6. Vefatı Eğlenelim Öğrenelim 2. KİTAP/2. KUR Hazırlık Soruları Okuma Parçası: Önce Hatırlayalım, Casım Avcı (Kronoloji) I. ÜNİTE: HZ. PEYGAMBER'İN (as) ÖRNEK KİŞİLİĞİ (s. 49-61) 1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber (as) 2. Hz. Peygamber'in (as) Kişiliği 3. Hz. Peygamber'in (as) Örneğliğinin İslâm'ı Anlamada Rolü İbadetlerin Yapılmasında Örneğliği İnsan İlişkilerinde Örneğliği Aile Hayatındaki Örneğliği Okuma Parçası: Bayram Sevinci, Hatice Işılak (Kıssa) Eğlenelim Öğrenelim
---	--

¹⁷ Proje: Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın; İçerik Danışmanları: Prof. Dr. M. Emin Özafşar, Dr. Ulvi Ata, Dr. Ömer Menekşe, Abdullah Korkmaz, Hayrullah Köken Editör: Alpaslan Durmuş, Hatice Işılak; Yazarlar: Abdullah Açık, Abdullah Bektaş, Alpaslan Durmuş, Cihan Çarbaş, Dudu Ekinci, Gülten Kalkancı, Hatice Işılak, İbrahim Hakan Karataş, İlyas Aslan, Melek Çakıroğlu Aslan, Veli Karataş. Bu isimlerin, eserin hangi kısımlarını yazdığı belirtilmemiştir.

1. İlk Vahiy Mekke'ye İnen Nur Korku ve şaşkınlık 2. Vahyin Yakın Çevreye Duyurulması İlk Müslümanlar 3. Hz. Peygamber'e (as) ve Müslümanlara Uygulanan Baskılar Ömer b. Hattab Müslüman Oluyor "Bir Elime Güneşi, Bir Elime Ayı Verseler..." Adil Hükümdarın Ülkesine Müslümanlar İçin Zor Bir Sınav: Boykot Hüzün Yılı 4. Hz. Peygamber'in (as) İslâm'ı Anlatmaya Yönelik Faaliyetleri 5. Taif'e Yolculuk 6. Gece Yolculuğu (İsra) ve Mirac 7. Medine'ye Hicret Mekkelilerin Hain Planı Zorlu Bir Yolculuk Eğlenelim Öğrenelim III. ÜNİTE: BİR PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED (as): MEDİNE DÖNEMİ (s. 84-91) 1. Hz. Muhammed'in (as) Medine'deki İlk Faaliyetleri Mescid-i Nebevî İnşa Ediliyor 2. Diğer İnanç Mensuplarıyla İlişkileri	3. KİTAP/3. KUR Hazırlık Soruları I. ÜNİTE: HZ. PEYGAMBER'DEN (as) DAVRANIŞ ÖRNEKLERİ (s. 66-77) 1. Hz. Peygamber'in (as) Ahlâkından Davranış Örnekleri Doğruluğu Güvenilirliği Adaleti Alçak Gönüllülüğü Cömertliği Sabrı ve Hoşgörüsü 2. Eş Olarak Hz. Peygamber (as) 3. Baba Olarak Hz. Peygamber (as) 4. Dede Olarak Hz. Peygamber (as) Okuma Parçası: Dedem ve Ben/Ahmethan Yılmaz (Şiir) 5. Komşu Olarak Hz. Peygamber (as) 6. Arkadaş Olarak Hz. Peygamber (as) 7. Akriba Olarak Hz. Peygamber (as) 8. Akabe Biatleri ve Veda Hutbesi'nde Ortaya Koyduğu İnsanî ve Evrensel İlkeler Eğlenelim Öğrenelim
---	--

Kitabın Önsöz'ünde çalışmanın tanıtım ve yazılış gayesi şöyle sunulur:

"Sevgili Öğrenciler,

Yaz boyunca devam edeceğiniz Kur'an kursları, sizlere, önü de sonu da aydınlık bu yolda yürürken gerekli olacak ilâhî bilgileri sunar. Bu çatı altında öğrendikleriniz sayesinde hayat yolculuğunuzda yol bilmez ve şaşkın şaşkın dolaşmaktan kurtulacaksınız. Sizi dünya ve ahiret mutluluğuna götüren bir yaşam süreceksiniz.

Elinizdeki *Dinimizi Öğreniyoruz* kitapları, yaz boyunca sürecektir olan Kur'an kursu maceranızı daha da zevkli hâle getirmek için hazırlandı. Kitaplar, sade bir dille kaleme alındı. Konuların anlatıldığı ana metinler dışında birtakım farklı bölümlere de yer verildi: Ayet-i kerime kutucukları, Hadis-i Şerif kutucukları, Biliyor muydunuz? kutucukları. Hem sayfa altlarındaki minik sözlüklerde hem de kitaplarınızın sonundaki sözlüklerde, Yönlendirme kutucukları, Okuma Parçası köşeleri, Eğlenelim Öğrenelim sayfaları, Kur Sonu Genel Değerlendirme sayfaları.

Bütün bunlar kitaplarınızı rahat okumanızı sağlayacak güzel bir grafik tasarımıyla sizlere sunulmaya çalışıldı. Usta ressamın çizimleri ve güzel fotoğraflar ile kitaplarınızın görselliği zenginleştirildi.

Tüm bu çalışmalar Rabbimizin mesajını daha rahat öğrenebilmeniz için üstlendiğimiz görevin bir gereği olarak yapıldı. Görevin önemi, kitapları hazırlayan ekibi titiz bir çalışmaya yöneltti.

Kitaplar yazılıp bir dönem kullanıldıktan sonra okuyanlar, kitabı hazırlayan ekiple bilgi ve görgülerini, katkı ve beklentilerini paylaştılar. Bu sayede daha önce tek kitap olan *Dinimizi Öğreniyoruz*, her kur için bir kitap olmak üzere üçe bölündü. Bazı kısımlar daha

anlaşılır olması amacıyla yeniden düzenlendi. Yeni resimler ve fotoğraflar eklendi. Bazı etkinlikler değiştirildi. ..."¹⁸

Üç cilt halindeki bu kitaplar, daha sonra aynı biçim ve formatta tek cilt halinde piyasaya sunulmuştur. Kanaatimizce hazırlanan kitapların en iyilerinden biri bu kitaptır. Hem sistematığı ve hem de görsellik ve renklendirmesi ve aynı zamanda "Öğretici Kitabı"nın bulunması, kitabın tercih edilmesi için bir sebep teşkil edeceğini düşünmekteyiz.

2.5.4. Dinim İslam-Temel Dini Bilgiler Kitabı

Burada ele alacağımız asıl kitap, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, "Kur'an kursları temel öğretim kurlarını içeren bir ders kitabı" olarak hazırlanmış olan ve şu anda da okutulmaya devam etmekte olan tek ve temel metindir.

¹⁸ Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-1, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, ts., 6-7.

Dinim İslam-Temel Dini Bilgiler, 19 Alpaslan Durmuş, Hatice Işlak Durmuş, Dudu Ekinci Demir, İlyas Aslan, Adem Kandemir, Neriman Karatekin, Veli Karataş adlı kişiler tarafından kaleme alınmış, fakat hangi yazarın hangi kısımları hazırladığı hakkında bilgi verilmemiştir.²⁰

Yazılış Gayesi: Diyanet İşleri Başkanlığı, toplumun din konusundaki bilgilenme ihtiyacının, hurafelerden uzak, sahih dinî bilgiyle karşılanması için, onları inanç, ibadet, siyer ve ahlâk konularında aydınlatmayı amaç edinmesine istinaden, bilimsel verileri de göz önüne alarak bu eseri hazırlamıştır.

Eserin yapısı: İtikat, ibadet, ahlâk ve siyerle ilgili konuların kur esası dikkate alınarak işlendiği eser, toplam dört kurdan oluşmuş olup her kur ise kendi arasında alt ünitelere ayrılmıştır. Konular her kurun muhatap kitlesinin bilgi seviyesine uygun olarak ele alınmıştır.

DİNİM İSLÂM TEMEL BİLGİLER	DİNİM İSLÂM TEMEL BİLGİLER	DİNİM İSLÂM TEMEL BİLGİLER
kur 1	kur 3	kur 2
İtikat Ünite 1: İnsan ve Din Ünite 2: İman ve İnsan	İtikat Ünite 1: Kitaplara İman Ünite 2: Peygamberlere İman	İtikat Ünite 1: Allah'a İman Ünite 2: Meleklerle İman
İbadet Ünite 3: İbadet ve Mükellef Ünite 4: Temizlik	İbadet Ünite 3: Oruç Ünite 4: Zekât ve Sadaka	İbadet Ünite 3: Namaz
Ahlâk Ünite 5: İslâm'da Ahlâk	Ahlâk Ünite 5: İslâm'ın Temel Haklara Yaklaşımı Ünite 6: Görev ve Sorumluluklarımız	Ahlâk Ünite 4: İslâm Ahlâkının Öngördüğü Model İnsan
Siyer Ünite 6: Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed (s.a.s.)	Siyer Ünite 7: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Medine Dönemi	Siyer Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Mekke Dönemi

Bu Kitaptan Nasıl Yararlanalım? başlığı ile, Kur'an kurslarındaki öğrencilerin, farklı yaşlarda ve farklı eğitim düzeylerindeki kişilerden oluşmakta olup aynı sınıflarda eğitim gördüklerine dikkat çekilmektedir. Bu durumun yol açtığı zorluğu aşabilmek için Diyanet İşleri Başkanlığı, 2005 yılında yeni bir din eğitimi anlayışı uygulamaya koymuş ve ders kitabına bağımlı bir eğitimi reddetmeye yönelmiştir.

"Bu yeni din eğitimi anlayışına göre, ders kitabına bağlı kalınacak -çünkü o bir doğrultu belirlemektedir- fakat ona bağımlı olunmayacaktır. Öğrencilerin ders kitabındaki bilgileri olduğu gibi hafızalarına yükleyip, istendiğinde aynen tekrar etmelerini öngören ve bunu başarı sayan bir anlayışı istenmemektedir. Öğrenciler gibi öğreticilerin de, ders kitaplarındaki hazır bilgi kalıplarını aynen ezberlemek yerine anlamaya çalışan, araştıran, başka kaynaklardan da beslenen, mevcut bilgileri kullanarak yenilerini üreten ve bütün bilgilerle kendi hayatlarının irtibatını kurmaya çalışan konumda olmaları

¹⁹ *Dinim İslam-Temel Dini Bilgiler*, (Ankara Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014).

²⁰ Esere katkıda bulunanlar arasında, Derya Ayyıldız, Fehmeddin Engin, Prof. Dr. Halil Ekşi, Hatice Esra Sarıkaya, Hümeysra Kılıç, Mehmet Keskin, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Otrar, Prof. Dr. Recep Kaymakcan, Semih Edis, Dr. Mehmet Şükrü Kılıç, Osman Alpaslan, Muammer Şahin, Kadir Dilek'in isimleri yer almaktadır. Ancak bu katkının hangi husus ve açıdan olduğu belli değildir. Genel Koordinatör: Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar; Yayın Yönetmeni: Dr. Yüksel Salman; Koordinatör: Yunus Akkaya; Proje: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Program Geliştirme Daire Başkanlığı; Editör: Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın (Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi).

beklenmektedir. Buna göre, ders kitabı, öğreticiyi de öğrenciyi de esir alacak bir metin değildir. Onlar için ders kitabı, öğrenme-öğretme sürecine ilişkin bütün etkinliklerin ilham kaynağı olması, yönlendirici rol üstlenmesiyle diğerlerinden farklı konumda olan bir eğitim materyali olmaktan öte bir şey değildir.

İşte bu nedenle ortalama bir düzey esas alınarak Kur'an kursları temel öğretim kurlarını içeren bir ders kitabı hazırlanmıştır. Burada öğretici, öğrencilerinin yapısına göre ders içeriğini ve dilini ayarlayacak ve bu çerçevede ders kitabını da materyal olarak uygun şekilde kullanacaktır. Burada önemli olan öğrencidir; öğrenci merkeze alınıp ders kitabıyla ilişki de ona göre ayarlanmalıdır. Öğrenmenin öznesi öğrencidir. Anlamalı öğrenmeyi, öğrenci kendisi gerçekleştirir; onun adına bir başkası yapamaz. Bu nedenle öğrencinin tamamen aktif olması önemlidir: O düşünecek, o sorgulayacak, o merak edecek, kendi imkânları elverdiğince o araştırarak, o analizler yapıp sentezlere varacaktır. Keşfettiği bilgileri ve materyalleri kullanarak yenilerini o üretecek, ürettiği dinî bilgileri kullanarak günlük hayatında karşılaştığı sorunlara o çözüm/ler üretecektir. Bütün bu işlemleri yapan öğrenci, varlık bütünü içinde kendi varlığını, kendi hayatını anla(mlandı)ma, hayatıyla dini bütünleştirme çabası içinde olacaktır.

Bu çabanın, indirilen Kitap (Kur'an) ile varlık kitabını (kâinatı/hayati) birlikte okuyan bir yaklaşım gerektirdiği açıktır. Bunu gerçekleştirmek ise hazır bilgileri ezberlemekle olmaz; onları anlamak ve kullanabilmek gerekir. Onun için öğrencinin nazarında bilgi, tabir caizse, kendisini kullanarak beslendiği gıda gibidir; sırtında taşıdığı, sorulduğunda ortaya döktüğü yük değildir.

Öğrenci bütün bu işlemleri, öğreticinin rehberliğinde yapacaktır. Bu rehberlik çerçevesinde öğreticiden şunları gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Ders kitabında her konunun temel birimlerine işaret edilmiş olması, öğrencinin öğrenmeye hazır olduğu bilgilerle buluşturulması ve bilgiyi bizzat öğrencinin keşfetmesi, üretmesi, ürettiği bilgileri kullanması içindir. Verilen etkinliklerle ve aralara yerleştirilen soruların tartışılması ve açıklanmasıyla konunun öğrencilerin alt yapılarına ve ilgilerine göre açılımı düşünülmektedir.
2. Etkinlik ve sorularla öğrencinin kendi deneyimlerini, kültürel birikimini, diğer alanlarla ilgili bilgilerini, konu çerçevesinde karşılaştığı veya yüz yüze olduğu günlük sorunlarını sınıf ortamına taşıması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunları sorgulayıp değerlendirerek onlar üzerinden sahih dinî bilgiyle buluşmasına ve bu yolla kendi dindarlığını anlamlı biçimde oluşturmaya kılavuzluk edilecektir. Böyle üretilen dinî bilgi, olabildiğince kullanılabilir, uygulanabilir nitelikte olacaktır.
3. Kitapta yer alan âyet, hadis, şiir, özlü söz, resim gibi unsurların her biri değerlendirilerek onların analiz edilip anlaşılmasından hareketle dinî anlama yolu izlenecektir. Okuyup veya bakıp geçmek yerine, bu materyaller üzerinde öğrencilerin sınıfça tartışmalarını, anlamlarını analiz etmelerini, verilmek istenen ana düşünceyi bulmalarını sağlamak faydalı olacaktır.
4. Kitapta Hanefi ve Şafî mezhebi esas alınmıştır. İki mezhebin görüşlerinin ortak olduğu durumlarda herhangi bir ayrıma işaret edilmeksizin konu anlatılmış, görüş ayrılığının olduğu hususlarda Hanefi görüşü verildikten sonra Şafî mezhebinin farklı görüşü de belirtilmiştir. Bu mezhepler arası yaklaşımla öğrenciler, mezhep kavramının içini daha sağlıklı doldurma, mezhepler arasındaki farklılıkların ne anlama geldiğini daha iyi kavrama imkânını elde edeceklerdir.”²¹

²¹ Bk. *Dinim İslam*, 5-7.

Burada verilen bilgilerin ve tahmin edilen eğitimin kalite ve seviyesi hakkındaki dönütleri, yapılan bir takım lisansüstü tezlerde ve makalelerde görmek mümkündür.²²

2.5.4.1. İçindekiler

Her bir seviyesi yani **kuru**, itikat, ibadet, ahlâk, siyer içeriği dikkate alınarak tertip edilmiş olan kitabın içindekilerine göz atmak, kitabın bütünü içerisinde siyere tahsis edilen başlıkları görmemizi sağlaması açısından önemlidir:

DİNİM İSLÂM TEMEL BİLGİLER kur 4 İtikat Ünite 1: Âhirete İman Ünite 2: Kader ve Kazâya İman İbadet Ünite 3: Hac ve Kurban Ünite 4: Dua ve Tövbe Siyer Ünite 5: Hz. Muhammed'in^(s.a.s.) Kişiliği ve Örnekliliği Ünite 6: Hz. Peygamber'den^(s.a.s.) Davranış Örnekleri	Alan : Siyer Kur : 4 Ünite 5 <i>Hz. Muhammed'in^(s.a.s.) Kişiliği ve Örnekliliği</i> Bu bölümde aşağıdaki konular ele alınmaktadır: • Peygamber olarak Hz. Muhammed^(s.a.s.) • İnsan olarak Hz. Muhammed^(s.a.s.) • Ahlâkî örnek olarak Hz. Muhammed^(s.a.s.) Hazırlık çalışması • Hayatınızda Sevgili Peygamberimizi^(s.a.s.) örnek alarak neler yaptığınızı düşününüz. Peygamberimizin^(s.a.s.) hayatımızı şekillendirmede rolü üzerine arkadaşlarınızla konuşunuz.	Alan : Siyer Kur : 1 Ünite 6 <i>Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed^(s.a.s.)</i> Bu bölümde aşağıdaki konular ele alınmaktadır: Peygamberimizin^(s.a.s.) • Doğduğu çevre • Doğumu ve çocukluğu • Gençlik çağı • Evliliği ve çocukları Hazırlık çalışması • Peygamberimizin^(s.a.s.) çocukluk ve gençlik yılları hakkında bugüne kadar öğrendiğiniz bilgileri hatırlamaya çalışınız. Bunlar arasında sizi en çok etkileyen nedir? Niçin? Duygu ve düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.
---	---	---

Kur 1

Ünite 1: İnsan ve Din

Ünite 2: İman ve İnsan

Ünite 3: İbadet ve Mükellef

Ünite 4: Temizlik

Ünite 5: İslâm'da Ahlâk

Ünite 6: Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed (s.a.s.)

Bunun alt başlıklarının açılımı ise şöyledir:

²² (Bk. Mustafa Önder, "Yeni Öğretim Programı ve 8 Ay Süreli Kur'an Kursları (Muhteva, Uygulama, Problemler ve Çözüm Önerileri)", *Fırat Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/2 (2010), 297-308; Nazif Yılmaz, "Yaz Kur'an Kurslarında Nitelikli Eğitim", *Etkili Din Öğretimi* (İstanbul: Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu Yay., 2010), 593-599; Davut Işıkdogan - Adem Korukcu, "Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Bu Sisteme Bakışı", *Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, 49/1 (2008), 201-221; Mustafa Önder, "Yaz Kur'an Kurslarında Amaçların Gerçekleşme Düzeyleri-Sivas Örneği", *Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/1 (2009), 261-302; Türker Akşener, *Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarında Yeni Düzenlemeler ve Din Eğitimi (Adana Örneği)*, (Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012; Sevgi Sel, *Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012). (Ve bu konuda yapılmış diğer çalışmalar).

Kur 1-Ünite 6: Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed (s.a.s.) (ss. 67-79) bölümü,
Peygamberimizin; (s.a.s.)

- Doğduğu çevre ("Peygamberimiz(s.a.s) Nasıl Bir Ortamda Doğdu?" başlığıyla)-(ss. 68-69)
- Doğumu ve çocukluğu ("Doğumu ve Çocukluk Yılları" başlığıyla)-(ss. 70-71)
- Gençlik çağı ("Erdemliler Sözleşmesi", "Güvenilir Muhammed Aleyhisselâm" başlıklarıyla)-(ss. 73-74)
- Evliliği ve çocukları ("Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Evliliği ve Çocukları" başlığıyla)-(ss. 74-69)

yazılmış ve her sayfa çeşitli ve uygun görseller yanında, özetler, sloganlar, vurgulu, renkli ve ayrı yazılar, hedefi ve çıktıyı belirten yazılar, okuma parçası ve çeşitli soru tiplerinden oluşan etkinliklerle beslenmiştir.

Kur 2

Ünite 1: Allah'a İman

Ünite 2: Meleklerle İman

Ünite 3: Namaz

Ünite 4: İslâm Ahlâkının Öngördüğü Model İnsan

Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Mekke Dönemi

Bunun alt başlıklarının açılımı ise şöyledir:

Kur 2-Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Mekke Dönemi (ss. 191-207) bölümü,

- İlk vahiy-(ss. 192-193)
- Gizli ve açık davet dönemleri ("Davet Başlıyor" başlığıyla)-(ss. 194-195)
- İlk Müslümanlar ("Hamza ve Ömer Müslüman Oluyorlar" başlığıyla)-(s. 197)
- Hz. Muhammed'e (s.a.s.) yönelik tepkiler ve Kur'an-ı Kerim'in bunlara cevabı ("Habeşistan'a Hicret" başlığıyla)-(s. 198)
- Müslümanlara uygulanan işkenceler ve sosyal baskılar ("Boykot", "Hüzün Yılı" başlıklarıyla)-(ss. 199-200)
- Peygamberimizin (s.a.s.) Tâif yolculuğu-(ss. 200-201)
- İsrâ hadisesi ("İsra ve Mirac" başlığıyla)-(s. 201)
- Akabe antlaşmaları ("Yesribliler'le Görüşme", "Yesrib'e Davet" başlıklarıyla)-(ss. 203-204)

ele alınmış ve bölümün sonuna basit ve renkli bir "Siyer haritası"-(ss. 206-207) eklenmiştir. Harita, bazı olaylar ve tarihleri ilgili yerlerde göstererek, akıllı haritaya dönüştürülmüştür.

Kur 3

Ünite 1: Kitaplara İman

Ünite 2: Peygamberlere İman

Ünite 3: Oruç

Ünite 4: Zekât ve Sadaka

Ünite 5: İslâm'ın Temel Haklara Yaklaşımı

Ünite 6: Görev ve Sorumluluklarımız

Ünite 7: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Medine Dönemi

Bunun alt başlıklarının açılımı ise şöyledir:

Kur 3-Ünite 7: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Medine Dönemi (ss. 283-317) bölümü,

• Medine'ye hicret ("Hicret İzni ve Hain Plan", "Mağaradaki İki Dost", "İlk Mescid, İlk Cuma, İlk Hutbe", "...Ve Medine", "Yeni Bir Düzen", "Kardeşlik" başlıklarıyla)-(ss. 284-289)

• Müşriklerle ilişkiler ("Bedir Gazvesi", "Uhud...", "Hendek Savaşı", "Hudeybiye Antlaşması", "Feth-i Mübin", "İslâm'a Davet Mektupları", "Umre", " başlıklarıyla)-(ss. 290-301)

• Yahudilerle ilişkiler ("Yeni Bir Düzen", "Bedir Gazvesi", "Uhud...", "Hendek Savaşı", başlıkları altında ve ilgili yerlerde değinilmiştir)

• Hristiyanlarla ilişkiler ("Mûte Savaşı", "Tebük Seferi" başlıklarıyla)-(s. 301-302, 305)

• Mekke'nin fethi ("Antlaşma Bozuluyor", "Mekke: Yeniden...", "Elçiler Yılı", başlıklarıyla)-(s. 302-304)

• Vedâ haccı ve Vedâ hutbesi ("Hac", "Peygamberimizin (s.a.s.) Haccı ve Veda Hutbesi" başlıklarıyla)- (ss. 306-310)

• Hz. Muhammed'in (s.a.s) vefatı ("Görev Tamamlanıyor..." başlığıyla)- (ss. 311-312)

ele alınmış ve bu bölümün sonunda Resulullah'ın doğumundan, vefatına kadarki süreyi içeren "Hz. Peygamber (s.a.s) devri kronolojisi" tablosuna (ss. 313-317) yer verilmiştir.

Kur 4

Ünite 1: Âhirete İman

Ünite 2: Kader ve Kazâya İman

Ünite 3: Hac ve Kurban

Ünite 4: Dua ve Tövbe

Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Kişiliği ve Örnekliği

Ünite 6: Hz. Peygamber'den (s.a.s.) Davranış Örnekleri

Bunun alt başlıklarının açılımı ise şöyledir:

Kur 4-Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Kişiliği ve Örnekliği (ss. 373-383) bölümü,

• Peygamber olarak Hz. Muhammed (s.a.s.)-(s. 374)

• İnsan olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Resûlullah'ın (s.a.s.) Bir Günü", "İnsan Davranışlarında Örnekliği", "İbadetlerin Yapılmasında Örnekliği" başlıklarıyla)-(s. 375-381)

• Ahlâkî örnek olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Ahlâk" başlığıyla)-(ss. 381-382)

ele alınmıştır. Hemen peşine gelen ünite de yine Siyere tahsis edilmiştir.

Kur 4-Ünite 6: Hz. Peygamber'den (s.a.s.) Davranış Örnekleri (ss. 385-404) bölümü,

• Eş olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Müminlerin Anneleri" ne de yer vererek)-(ss. 386-391)

• Baba olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Çocukları" na da yer vererek)-(ss. 392-394)

• Dede olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Torunları" na da yer vererek)-(s. 395)

• Komşu olarak Hz. Muhammed (s.a.s.)-(s. 397)

• Akraba olarak Hz. Muhammed (s.a.s.)-(s. 399)

• Arkadaş olarak Hz. Muhammed (s.a.s.)-(ss. 400-401)

• Eğitimci olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Eğitim ve Öğretiminde İlkeler" başlığıyla beraber)-(ss. 402-404)

ele alınmıştır.

Yukarıda ifade ettiğim gibi, her sayfa çeşitli ve uygun görseller yanında, özetler, sloganlar, vurgulu, renkli ve ayrı yazılar, hedefi ve çıktıyı belirten yazılar, okuma parçası ve çeşitli soru tiplerinden oluşan etkinliklerle beslenmiştir.

Eser Allah Resulü'nden, genelde "Hz. Peygamber", "Peygamberimiz", "Sevgili Peygamberimiz" ifadeleriyle bahsederken; bu tür bahis, siyerle ilgili konularda, daha çok "Resulullah", "Allah Resulü" ifadelerine dönüşmüştür. Kitap boyunca, köşeli ve renkli kutucuklarda, "Yüce Rabbimiz buyuruyor ki: ..." ve "Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) buyuruyor ki: ..." ifadeleriyle başlayan ayet ve hadislerle yer verilmiştir. Kaynakçada hiçbir klasik siyer ve İslam tarihlerine yer verilmemiş olsa da, M. Hamidullah ve M. Fayda isimlerine rastlamaktayız.

2.5.4.2. Siyerle İlgili Bölümlerin Tanıtımı

*"On dört asır evvel yine bir böyle geceydi
Kumdan ayın on dördü bir öksüz çıkarırdı
Lâkin o ne hüsrandı ki hissetmedi gözler
Halbuki kaç bin senedir bekleşmedelerdi."
Mehmet Âkif
Şiirde anlatılmak istenen nedir? Arkadaş-
larınızla tartışınız.*

Yukarıda verdiğimiz bilgiler de göz önünde tutularak ve yine eserin yayın hedefini de göz ardı etmeden, yukarıdaki sıraya göre bölümlerin tanıtımını ve sonuçta da analizini yapmak istiyoruz.

Kur 1-Ünite 6: Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed (s.a.s.) (ss. 67-79):

• Doğduğu çevre (“Peygamberimiz (s.a.s) Nasıl Bir Ortamda Doğdu?”): Mekke iklimine temas edilerek, suyun önemi, çöl, deve ve at konu edilmiştir. Panayır, şiir, kervanlar, Kâbe, putlar ve haniflerden bahsedilmiştir. Hac, İbrahim ve İsmail (a), kâhinler, hakemler, kız çocukların gömülmesi, köleler, kadınlar, kabilecilik, kan davaları, Fil Olayı ve bitmeyen savaşlara değinilmiştir.

• Doğumu ve çocukluğu (“Doğumu ve Çocukluk Yılları”): Babasının ölümü, sütanneye verilmesi, annesinin ölümü, dedesinin yanında kalması, dedesinin ölümü ve amcası Ebû Talib’in evinde kalması, ticari yolculuklar ve ticareti öğrenmesinden bahsedilmiştir. Bu konuların sonunda geçen konular hakkında test sorularını içeren kısa bir etkinlik yapılmıştır.

E T K İ N L İ K	
Aşağıdaki cümleleri okuyup ilgili kutucuğu işaretleyiniz.	
1. Hz. Muhammed ^(s.a.s) altı yaşındayken babası Abdullah vefat etti.	
☐ Doğru	☐ Yanlış
2. Sekiz yaşına kadar dedesi ile yaşayan Hz. Muhammed ^(s.a.s) dedesi de vefat edince amcası Ebu Talib’in yanına yerleşti.	
☐ Doğru	☐ Yanlış

olarak sorulmuştur. Parçanın sonunda parça hakkında üç soruluk bir sınav yapılmış ve konu hakkında bir de çizim yerleştirilmiştir.

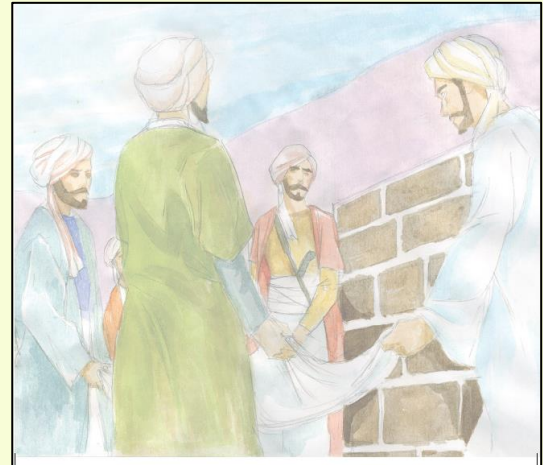
Kur 2-Ünite 5: Hz. Muhammed’in (s.a.s.) Peygamberliği: Mekke Dönemi (ss. 191-207):

• İlk Vahiy: 35 yaşından sonraki yalnızlık isteği, Kadir gecesini meleklerin gelişi, Alak Suresi ilk ayetlerinin nüzulü, Cebrail’i asli suretiyle görüşü, eve gelip Hz. Hatice ile konuşup örtünmesi, Varaka’ya gidişten bahsedilmiştir. Burada Hira Mağarası’nın ziyaretçilerle dolup taşan bir resmi de vardır.

• Gizli ve açık davet dönemleri (“Davet Başlıyor” başlığıyla): Fetret-i vahiy, ilk Müslümanlar, gizli davet, açık davet, Resulullah’ın akrabalarına ziyafet vermesi ve Ebû Leheb’in muhalefeti, baskı ve işkenceler ve ağır işkence gören Müslümanlar konu edinilmiştir. Buraya kadar anlatılanlar hakkında cevapları ayetlerde olan dört soruluk bir sınav etkinliği eklenmiştir.

• İlk Müslümanlar (“Hamza ve Ömer Müslüman Oluyorlar” başlığıyla): Hz. Hamza’nın Ebû Cehil’in Resulullah’a yaptıklarına kızarak Müslüman olması, Hz. Ömer’in Resulullah’ı öldürmeye giderken evdeki kardeşinden etkilenip Müslüman olmasına temas edilmiştir.

O dönemde
Mekke’de Hz.
İbrahim’in tebliğ et-
tiği hak dini sürdüren
az sayıda kişi vardı.
Bunlara Hanif adı
veriliyordu.

E T K İ N L İ K

Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralayınız.

- ☐ Beş vakit namazın farz kılınması
- ☐ Peygamberimizin^(s.a.s.) en büyük destekçileri olan amcası Ebu Tâlib ile eşi Hz. Hatice'nin art arda vefat etmeleri
- ☐ Taifliler'in Hz. Peygamber'i^(s.a.s.) hakaretler ve alaycı sözlerle şehirlerinden kovmaları

• Hz. Muhammed'e (s.a.s.) yönelik tepkiler ve Kur'an-ı Kerim'in bunlara cevabı ("Habeşistan'a Hicret" başlığıyla): Resulullah'ın işkence gören Müslümanları Habeşistan'a yönlendirmesi ve Mekkelilerin onları geri alma teşebbüsü işlenmiştir.

• Müslümanlara uygulanan işkenceler ve sosyal baskılar ("Boykot", "Hüzün Yılı" başlıklarıyla): Haşimoğullarına uygulanan boykot ve insafli insanların bunu protestosu ve Resulullah'ın boykot metnini güvenin yediğini söylemesiyle boykotun

bitişi ve çok kısa Ebû Talib'in ve üç gün sonra da Hz. Hatice'nin vefatına temas edilmiştir.

• Peygamberimizin (s.a.s.) Taif yolculuğu: Resulullah'ın davet için Zeyd b. Harise ile birlikte Taif'e gidişi ve taşlanarak Taif'ten kovulması ve Mekke'ye sığınması.

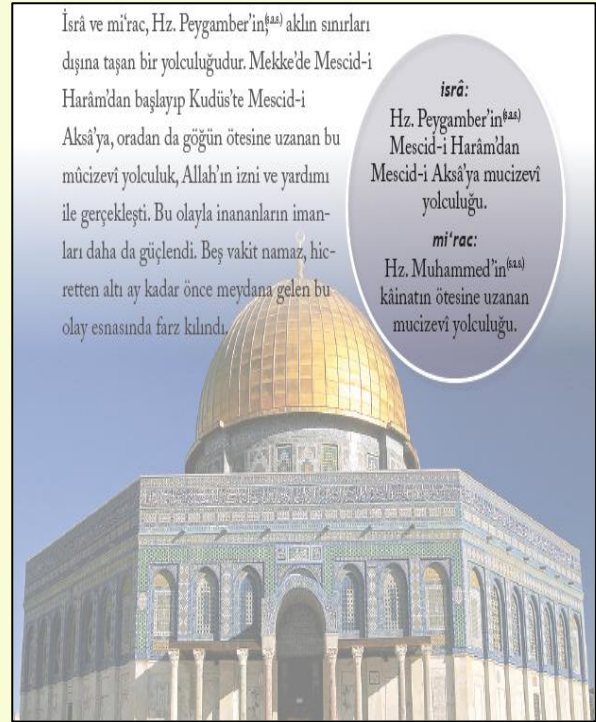
• Bu bilgilerin sunulduğu sayfada yuvarlak kutucuk içinde, Resulullah'ın Hz. Sevde ve Hz. Ayşe ile evliliğinden bahsedilmektedir.

• İsrâ hadisesi ("İsra ve Mirac" başlığıyla): Resulullah'ın Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya ve oradan da semaya yaptığı yolculuk. Bu sayfada aynı zamanda Mescid-i Aksâ'nın sembolü olan Hz. Ömer Camii'nin bir fotoğrafı yer almaktadır. Bunların üzerinde yer alan bir kutucukta da, İsra ve Mi'rac kavramlarının tanımları yer almaktadır.

Burada etkinlik olarak bir takım olaylar verilerek bunların kronolojik sıralanması istenmektedir.

• Akabe Antlaşmaları ("Yesribliler'le Görüşme", "Yesrib'e Davet" başlıklarıyla): Resulullah'ın Kâbe'yi ziyaret için gelenlere yaptığı davete icabet eden altı Yesribli ile yaptığı görüşme ve ertesi sene on iki kişiyle yapılan Birinci Akabe Biatı anlatılmaktadır. Ertesi yıl 75 kişilik bir heyetle yapılan İkinci Akabe Biatı, Hz. Abbas'ın huzurunda cereyan etmiş ve Resulullah Yesrib'e davet edilmişti.

Mus'ab b. Umeyr'in hayatını konu alan kısa bir okuma parçası ve basit ve renkli bir "Siyer haritası" ile bölüm sona ermektedir. Harita, bazı olaylar ve tarihleri ilgili yerlerde göstererek, akıllı haritaya dönüştürülmüştür.

Kur 3-Ünite 7: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Peygamberliği: Medine Dönemi (ss. 283-317):

• Medine'ye hicret ("Hicret İzni ve Hain Plan", "Mağaradaki İki Dost", "İlk Mescid, İlk Cuma, İlk Hutbe", "...Ve Medine", "Yeni Bir Düzen", "Kardeşlik" başlıklarıyla): Müslümanların Medine'ye hicretlerinin başladığına, fa-kat müşriklerin de Resulul-lah'ı ortadan kaldırmak istek-lerine ve bunun için her kabi-leden seçilen birer kişi ile onu öldüreceklerine temas edilmiştir. Durumdan haberdar olan Resulullah'ın, kendine bırakılan eşyaları sahiplerine teslim etmesi için Hz. Ali'yi evinde bırakarak geceleyin evden çıkması; Ebû Bekir'le birlikte üç gün Sevr Mağarasında

Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir

(Tevbe 9 / 40).

Okuduğunuz âyet meâlî hakkında düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

*Yüce Rabbimiz buyuruyor ki:
"Eğer siz ona (peygambere) yardım etmezseniz,
(Lâ ilâhe illâ Allâh) Lâ ilâhe illâ Allâh"*

kalmaları; müşriklerin, mağaranın ağzını kapatan örümcek ve güvercin yuvaları sayesinde, mağarada oldukları ihtimalini düşünmemeleri ve kendisini başka yerde takibe devam etmeleri, onların da mağaradan çıkarak rehberleri sayesinde gizli yollardan Kuba'ya ulaşmaları anlatılmıştır.

Burada birkaç gün kalan Resulullah'ın, buraya bir mescit yapması ve Yesrib'e doğru giderken, yolda Ranuna denilen yerde ilk Cuma namazını kılması işlenmiştir.

Allah Resulü'nün Yesrib'e ulaşmasıyla bu şehrin artık Medinetü'r-Resul ismini alması; Resulullah'ın kendisini karşılayıp davet edenleri kırmamak için devesinin çökeceği eve misafir olacağını söylemesi, fakat devenin boş bir arsaya çökmesiyle, burası satın alınarak Mescit yapılmasının kararlaştırılması ve Resulullah Ebû Eyyub el-Ensari'nin evinde kalması anlatılmıştır.

Devamında Mescid'in yanında Resulullah'ın odalarının ve yine mescidin bir köşesinde de kimsesiz ve bekârların kalacağı "Suffe" adlı bir bölümle Mescid-i Nebinin tamamlanmasından bahsedilmiştir.

Resulullah'ın, Medineli Müşrikler ve Yahudilerle, "Medine Vesikası" denen ortaklık antlaşmasını imzalaması; Medine'nin iklimine alışamadıkları için ilk zamanlarda hasta olan ve şehre alışamayan Mekkeli Muhacirlere kucak açan Medinelilerin "ensar" adını alması; bu iki grup arasında kardeşleştirme yapılması ve Mekkeli Muhacirlerin Medineli Ensarın evine yerleşmesi anlatılmıştır.

Bu sayfada bir kutucuk içinde muhacir ve ensar kavramlarının tarifi

vardır.

• Müşriklerle ilişkiler ("Bedir Gazvesi", "Uhud...", "Hendek Savaşı", "Hudeybiye Antlaşması", "Feth-i Mübîn", "İslâm'a Davet Mektupları", "Umre", " başlıklarıyla): Bedir gazvesinin, Mekkelilerle gerginliğin bir sonucu olarak çıktığı, 1000 civarında Mekkeliye karşı Müslümanların 300 civarında olduğu, yapılan savaşın Allah'ın yardımıyla Müslümanların zaferiyle sona erdiği, savaş sonunda 70 müşrik ölüsü ve bir o kadar da esir olduğu anlatılmıştır.

Bu arada Yahudi Kaynukalılar ile Müslümanların arasının açıldığı ve çıkan savaştan sonra Kaynukalıların Medine'den çıkarıldığına temas edilmiştir.

Burada yer alan iki yuvarlak kutucuktan birinde Resulullah'ın kızı Hz. Osman'ın karısı Rukiye'nin vefatına diğerinde ise, Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın ve bir yıl sonra da Hz. Hasan'ın doğumuna yer verilir.

Medine'ye doğru 3000 kişilik bir orduyla yola çıkan Mekkelilerin, Bedir'in intikamını almak için Uhud'da Müslümanlarla karşı karşıya geldiklerine; 1000 kişi olan İslam ordusunun, münafıkların 300 kişilik gruplarıyla ayrılması üzerine sayıca azaldıklarına; savaşın başlangıçta Müslümanların lehine olduysa da tepeye yerleştirilen okçuların yerinden ayrılmasının savaşın kaybına sebebiyet verdiğine; Müslümanların, başta Hz. Hamza olmak üzere birçok şehit verdiklerine ve Resulullah yaralandığına değinilmiştir.

Uhud Gazvesi'nden sonra antlaşmayı bozan Yahudi Nadir Oğullarıyla yapılan savaştan sonra, onların da Medine'den çıkarıldıklarına kısaca temas edilmiştir.

Burada yer alan yuvarlak kutucukta Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın ikinci olan Hz. Hüseyin'in doğumuna yer verilir.

Hendek Savaşı, Yahudilerin Mekkelileri kıskırtıp civar kabilelerle birlikte Medine'ye saldırmaları üzerine çıktı; Resulullah'ın, savunma harbi yapmak için Medine'nin etrafına hendekler kazdırdığı; hendeğin müşriklerin dirençlerini kırdığı ve bir ay süren kuşatmayı kaldırıp gitmek zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Ancak bu arada Kurayza Oğullarının antlaşmalarını bozdukları ve Medine'deki Müslümanları arkadan vurmaya kalktıkları; Resulullah'ın ise, Kureys'le bu Yahudilerin arasının bozulmasını sağladığı ve Mekkelilerin gitmesinden sonra Kurayzalıları kuşatma altına alıp teslim olmalarını sağladığı vurgulanır.

Devamında, Resulullah'ın Hac için Kabe'ye gitmek üzere Müslümanlarla yola çıkıp Hudeybiye'ye vardıklarında önlerinin kesilerek daha ileri gitmelerine izin verilmediği, Mekke'ye elçi olarak gönderilen Hz. Osman'ın öldürüldüğü tahmini üzerine Resulullah'ın, savaşmak üzere biat aldığı; Bay'atü'r-Rıdvan denen bu olay üzerine müşriklerin antlaşma teklif ettikleri ve Osman'ın da dönmesi üzerine antlaşma yapıldığı anlatılarak, antlaşmanın dört maddesine yer verilmiştir.

Feth-i Mübîn başlığı, Hudeybiye Antlaşması'ndan hoşnut olmayan müminlerin kalbini yumuşatacak ayetlerin nüzülüyle gelişen olayları ele alır. Mülteci problemi çözülmüş ve Müslümanlar, Mekkeliler ve diğer Arap kabileleri tarafından kabul edilmeye başlamış olduğu ifade edilir. Bunun en önemli sonucunun da Bizans, Sasani, Habeşistan, Mısır ve diğer bölgelere gönderilen davet mektupları olduğu vurgulanır.

Burada bir etkinlikte Resulullah'ın Bizans İmparatoru'na gönderdiği mektup verilerek içeriğinin tartışılması istenir.

E T K İ N L İ K
Aşağıda Peygamberimizin (s.a.s.) Bizans İmparatoru Herakleios'a gönderdiği mektubun metni verilmektedir. Mektubu okuyup dikkatinizi çeken hususları sınıfta paylaşınız.
Bismillahirrahmânirrahîm
Allah'ın kulu ve elçisi Muhammed'den Bizanslılar'ın büyük reisi Herakleios'a. Selâm hakikat yolunu izleyene olsun. Seni

Ertesi sene umre ziyareti için 2000 kişiyle Mekke'ye gidilişinden; üç günlük umre ziyaretinin sonunda Resulullah'ın, Hz. Meymune ile evlenip kabilesinin de bu vesile ile Müslüman olmasının sağlandığından ve Halid b. Velid ile Amr b. As'ın İslâm'ı kabulünün de bu âna denk gelmesinden bahsedilir.

Burada yer alan yuvarlak kutucuklarda, feth-i Mübîn ve nasr-ı aziz kavramları ile bir ayete ve Hz. Peygamber'in kızı Hz. Zeynep'in ölümüne ve hüznüne yer verilir.

• Hristiyanlarla ilişkiler ("Mûte Savaşı", "Tebük Seferi" başlıklarıyla): Resulullah'ın gönderdiği elçinin öldürülmesi yüzünden Gassanilerin üzerine gönderilen 3000 kişilik ordunun komutanı olarak Zeyd b. Harise'nin atandığından ve Mute denilen yerde, 100 bin kişilik Bizans ordusu karşısında komutanlarını sırayla kaybeden İslam ordusunun, Halid b. Velid'in kumandası altında geri çekildiğinden bahsedilir.

• Mekke'nin fethi ("Antlaşma Bozuluyor", "Mekke: Yeniden...", "Elçiler Yılı", başlıklarıyla): Mekkelilerin Hudeybiye antlaşmasını bozmaları üzerine Resulullah'ın, kan dökmeden ve sulh yoluyla Mekke'yi ele geçirmeye karar verdiği; 10 bin kişilik bir orduyla şehre giren Allah Resulü'nün, İslam'ı seçen Ebû Süfyan başta olmak üzere tüm Mekkelileri affettiği ve kansasız ve kavgasız bir şekilde şehri ele geçirdiği; Kâbe'nin putlardan temizlenip damından ezan okunduğu ve Resulullah'ın, Mekkelilerden biat alarak Medine'ye döndüğü anlatılır.

Bu yıldan sonrasının "Elçiler Yılı" olduğu, her yandan gelen heyetlerin ağırlandığı; her tarafa heyetler göndererek antlaşmalar yapıldığı ve Müslüman olan kabilelere muallimlerin gönderildiği hatırlatılır.

Bizanslıların Müslümanlar üzerine sefere hazırlandıkları haberi üzerine, 30 bin kişilik bir ordu hazırlayarak Bizans'a doğru sefere çıkan Allah Resulü'nün, Tebük'e geldiğinde bile karşılama kimse çıkmadığı; Bölgedeki kabilelerin İslam'a davet edilip antlaşmalar yapıldığı kısaca ifade edilir.

Dönüşte Resulullah'ın, kızı ve Hz. Osman'ın karısı Ümmü Külsüm'ün vefat haberiyle karşılaştı ifade edilerek, yaşanan hüznün hissettirilir.

• Vedâ haccı ve Vedâ hutbesi ("Hac", "Peygamberimizin (s.a.s.) Haccı ve Veda Hutbesi" başlıklarıyla): Hicretin dokuzuncu yılı, Hz. Ebû Bekir 300 kişilik bir kabile ile hac emiri olarak Mekke'ye gittiği, Tevbe Suresi'nin ilk ayetlerinin bu esnada nazil olduğu ve onların da Hz. Ali'yle Mekke'ye duyurulmasının sağlandığı ifade edilir.

Burada yer alan yuvarlak kutucukta hac emirliği ve tavaf kavramları açıklanır.

Ertesi yıl Resulullah'ın hacca gittiği ve 100 binden fazla insanla haccı ifa ettiği ve onlara verdiği nasihatlerin "Veda Hutbesi" olarak tarihe geçtiği vurgulanır.

Burada Okuma Parçası olarak, üç sayfadan fazla "Veda Hutbesi"nin metni verilir.

O K U M A P A R Ç A S I
Vedâ Hutbesi'nden... Allah'a hamdolsun. O'na hamdeder, O'ndan yardım isteriz. Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. O, tektir; eşi, ortağı, dengi ve benzeri yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resûlüdür. Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu sene-

• Hz. Muhammed'in (s.a.s) vefatı ("Görev Tamamlanıyor..." başlığıyla): Hacdan üç ay sonra Resulullah'ın, ateşli bir hastalığa yakalandığı; hastalığının ağırlaşması üzerine Hz. Ebû Bekir

namazları kaldırdığı; hastalığının hafiflediği anlarda mescide çıkarak arkadaşlarıyla sohbet edip cemaate katıldığı anlatılır.

Rahatsızlığı arttığına ve Hz. Ayşe'nin evinde ve kollarında "En Yüce Dosta" sözleriyle ruhunu teslim ettiğine; cenaze namazının imamsız ve gruplar halinde kılındığına ve vefat ettiği eve defnedildiğine temas edilir.

Bu bölümün sonunda Resulullah'ın doğumundan, vefatına kadarki süreyi içeren "Hz. Peygamber (s.a.s) devri kronolojisi" tablosuna Mekke Dönemi ve Medine Dönemi başlıklarıyla yer verilmiştir.

Hz. Peygamber ^(s.a.s.) Devri Kronolojisi	
Mekke Dönemi	
m. 571	- Hz. Muhammed'in ^(s.a.s.) doğumu - Sütannesi Halime'ye verilmesi
m. 574	- Sütannesi tarafından Mekke'ye getirilerek annesi Âmine'ye teslim edilmesi
m. 575	- Annesi Âmine'nin Ebvâ'da vefatı üzerine dadısı Ümmü Eymen tarafından Mekke'ye getirilip dedesi Abdülmuttalib'e teslim edilmesi

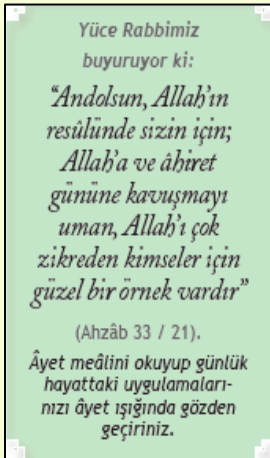
Medine Dönemi	
h. 1/m. 622	- Müslümanların İkinci Akabe Biati'ndan sonra Medine'ye hicret etmeye başlamaları. - Müşriklerin Dârünnedve'de toplanıp Hz. Peygamber'i ^(s.a.s.) öldürmeye karar vermeleri - Hz. Peygamber'in ^(s.a.s.) Hz. Ebu Bekir'le birlikte hicreti - Kubâ Mescidi'nin inşası - Mescid-i Nebevî'nin inşasına başlanması
h. 1/m. 623	- Muhacirlerle ensar arasında kardeşlik tesis edilmesi (muâhât)
h. 2/m. 624	- Kiblenin Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekke'deki Mescid-i Harâm'a (Kâbe) çevrilmesi - Orucun farz kılınması

Kur 4-Ünite 5: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Kişiliği ve Örnekliliği (ss. 373-383) bölümü:

• Peygamber olarak Hz. Muhammed (s.a.s.): Peygamberin tebliğ, davetçi, rehber oluşu ve sünneti ile örnek oluşu vurgulanmıştır.

Etkinlik olarak da, verilen bazı ayetlerde Hz. Muhammed'in tespiti istenmiştir.

• İnsan olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Resûlullah'ın (s.a.s.) Bir Günü", "İnsan Davranışlarında Örnekliliği", "İbadetlerin Yapılmasında Örnekliliği" başlıklarıyla): Resulullah'ın çobanlığı, tüccarlığı, zenginliği, fakirliği, hediyeleşmesi, ashabını gözetmesi, küçük odalarda kalması, eşyaları ve yemeği konu edinilmiştir.

Resulullah'ın bir gününden bahisler, gününü üçe bölmesiyle anlatılmıştır: Bir kısmını ibadetle, bir kısmını ümmetinin işleriyle, geri kalan zamanını da kendi işleriyle geçirirdi.

İnsan davranışlarında olan örnekliliği ise, etrafındakilerle olan ilişkileri, tevazuu, komşu ve hata ziyaretleri ve cenazeye iştirakleri örneklendirilmiştir.

Bölüm içerine serpiştirilen çok sayıdaki ayet ve hadis kutucukları, hem sayfa görünümünü ve hem de pekiştireç vd. yönlerden yararlıdır.

İbadetlerin yapılması örnekliği ise, Allah'ı anması, övmesi, farz ve nafile namazları, oruç ve hayrı örneklendirilmiştir.

• Ahlâkî örnek olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Ahlâkî" başlığıyla): Bazı ayetlere vurgu yapıldıktan sonra, güvenilirliği, cömertliği, tutumluluğu, adaleti ve müsamahası vb. çok sayıda ahlaki örnekleme yapılmıştır.

Kur 4-Ünite 6: Hz. Peygamber'den (s.a.s.) Davranış Örnekleri (ss. 385-404) bölümü:

• Eş olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Müminlerin Anneleri" ne de yer vererek): "Hz. Peygamber (s.a.s.) sevecen, ilgili, hassas, adil, merhametli, düşünceli, sakin, şefkatli, sabırlı, fedakâr, anlayışlı, nazik, duyarlı, saygılı, sorumluluk sahibi, paylaşmayı seven, vefakâr, diğerkâm, güler yüzlü bir eş" olduğu anlatılmıştır. Aynı başlıkların devamında ise Resulullah'ın eşlerini evlilik sırasıyla kısaca tanıtmıştır.

• Baba olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Çocukları" na da yer vererek): "Hz. Peygamber (s.a.s.) sevecen, ilgili, hassas, şefkatli, sabırlı, fedakâr, merhametli, çocuklarıyla çocuklaşabilen, biri hariç bütün evlâtlarının acısını görmüş yüreği yanık bir baba" olduğu anlatılmış ve çocuklarına kısaca değinilmiştir.

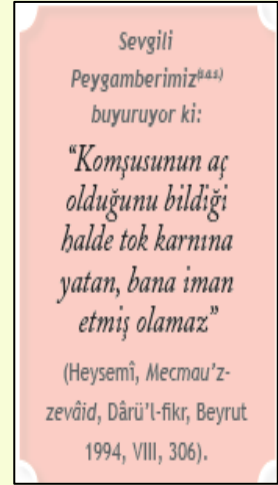

• Dede olarak Hz. Muhammed (s.a.s.) ("Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Torunları" na da yer vererek): "Hz. Muhammed, (s.a.s.) sevecen, şakacı, hoşgörülü, ağzı dualı, şefkatli, öpüp koklayan, candan, sımsıcak, seven ve sevilen bir dede" oluşu örneklendirilmiştir.

• Komşu olarak Hz. Muhammed (s.a.s.): "Hz. Muhammed (s.a.s.)'in iyiliksever, fedakâr, duyarlı, nazik, hatır gözetken, diğerkâm, saygılı, her zaman paylaşmaya hazır, iyi ve kötü günlerde yalnız bırakmayan, kapısı daima açık bir komşu" oluşu anlatılmıştır.

• Akraba olarak Hz. Muhammed (s.a.s.): Hz. Muhammed (s.a.s.) vefakâr, diğerkâm, cömert, güleç, sıla-i rahme özen gösteren, iyiliksever, fedakâr, duyarlı, nazik, hatır gözetken, saygılı, sevecen, iyi ve kötü günlerde yalnız bırakmayan, ilgili, candan, sımsıcak, nezih, iyi huylu, sevilen ve sayılan bir akraba" oluşu örneklendirilmiştir.

• Arkadaş olarak Hz. Muhammed (s.a.s.): "Hz. Muhammed (s.a.s.) konuşkan, şakacı, paylaşımcı, vefakâr, diğerkâm, cömert, güleç, yoldaş, dertdaş, gönüldaş, sıcakkanlı, seven ve sevilen bir dosttu.

• Eğitimci olarak Hz. Muhammed (s.a.s) ("Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Eğitim ve Öğretiminde İlkeler" başlığıyla beraber): Hz. Muhammed, (s.a.s.) zorlaştırmayıp kolaylaştıran, zeki, sabırlı, sakin, şefkatli, anlatımı açık, anlayışı derin, anlaması seri, öğrettiklerini bilen, bildiklerini yaşayan, güler yüzlü, sözü özlü, müjdeleyici, uyarıcı, vahyi tebliğ eden, örnek olan, âlemlere rahmet bir eğitimci" olarak örneklendirilmiştir.

Bu konuların arasında da yer yer etkinlik ve ayet ile hadislerin ya da ek bilgilerin verildiği renkli, yuvarlak ve köşeli kutucuklara da yer verilmiştir.

E T K İ N L İ K		
Aşağıda sevgili Peygamberimizde ^(s.a.s) bulunan güzel ahlâkî özelliklerden bazıları listelenmiştir. Bugüne kadar Peygamberimizle ^(s.a.s) ilgili olarak öğrendiklerinizi göz önünde bulundurarak siz de listeye farklı maddeler ekleyiniz.		
• <i>âdil</i>	• <i>güvenilir</i>	• <i>merhametli</i>
• <i>ağırbaşlı</i>	• <i>bayâ sahibi</i>	• <i>mutedil</i>
• <i>alçakgönüllü</i>	• <i>boşgörülü</i>	• <i>mütevekkil</i>
• <i>azimli</i>	• <i>boşsohbet</i>	• <i>özverili</i>
• <i>bağışlayıcı</i>	• <i>ıffetli</i>	• <i>sabırlı</i>
• <i>basiretli</i>	• <i>ikram sever</i>	• <i>saygılı</i>
• <i>cesur</i>	• <i>insaflı</i>	• <i>sorumluluk sahibi</i>
• <i>cömert</i>	• <i>iradeli</i>	• <i>sözüne sadık</i>
• <i>çalışkan</i>	• <i>iyi niyetli</i>	• <i>şefkatli</i>
• <i>çok şükreden</i>	• <i>kanaatkâr</i>	• <i>takvâ sahibi</i>
• <i>doğru sözlü</i>	• <i>kararlı</i>	• <i>vefalı</i>
• <i>dürüst</i>	• <i>kibar</i>	• <i>yardımsever</i>
• <i>edepli</i>	• <i>konuk sever</i>	• <i>yumuşak başlı</i>
• <i>güler yüzlü</i>		
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____

Kitapta resim ve fotoğrafa çok çok az yer verilmiştir.

SONUÇ

Şüphesiz ülkemizde dini eğitim ve hizmet veren kurumların en başında TC Diyanet İşleri Başkanlığı yer almaktadır. Başkanlık, diğer birçok hizmetleri yanında, geleneksel anlayış doğrultusunda ve doğru bilgilerle toplumun aydınlatılması için çok sayıda ve çeşitli alanlarda yayın faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Bu çalışma, başkanlıkça Kur'an kurslarında okutulmak üzere hazırlanan kitaplarda yer alan bilgilerden "siyer"e ait olanlarının analiz ve değerlendirmesini yapmak üzere hazırlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığının gerek daimi veya gerekse yaz kurslarında okutulan kitaplar veya kitaplardaki siyere / Hz. Muhammed'in hayatına tahsis edilen bölümler, öncelikle özet olmaları itibarıyla, sıkıştırılmış ve özenle seçilmiş, detaysız bilgilerdir.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi, birçok olaya bazen sadece bir cümle veya birkaç cümle ile değinilmiştir. Bu durum, tüm esere ve ilgili bölümlere tahsis edilen sayfa tahdidi ile alakalı olmalıdır.

Bu bilgilerin yüzeysel, tartışmasız ve tutarlı bir biçimde verilmiş olmasının "kurs" geleneği açısından yeterli ve uygun olduğu kanaatindeyiz.

Mucize türü anlatıların sadece çok meşhur olanlarına temas edilmesi önemlidir. Mesela, sütannesinin yanındaki göğüs yarılması/şakk-ı sadr olayına temas edilmemiştir. Boykotun

kırılması anlatılırken, birkaç insafli kişinin boykotu kırmasıyla, yazının kurtlar tarafından yendiğinin haber verilmesi, birlikte anlatılmıştır. Taif dönüşü cinlerin kendisini dinlemesine temas edilmemiş ancak İsra ve Mirac olayına yer verilmiştir. Hicret için evinden Yasin suresini okuyarak çıktığı ve kimsenin onu görmediği söylenmiştir. Sevr Mağarası'nın kapasında örümcek ağı ve kuş yuvasına temas edilmiştir. Bedir'de Allah'ın yardım gönderdiğine temas edilmiştir. Resulullah'ın Mute Savaşı için art arda komutanları tayin etmesini, "onların şehit olacağına yorumladığı" ifade edilmiştir. Başka da hiçbir yerdeki anlatılarda herhangi bir mucizeye veya olağanüstülüklere dair bir anlatıya yer verilmemiştir. Bu anlatılarda dahi bir abartı ve aşırılık göze çarpmamaktadır hatta "mucize" kelimesi bile kullanılmamış veya dikkati çekecek biçimde kullanılmamıştır. Bu da, Allah Resulü'nün yaşanabilir ve örnek alınabilir bir hayat sürdüğü anlamına gelmektedir ki, metinden hedeflenenin de bu olduğu açıktır.

Hususen siyer olarak hazırlananlar dışındaki metinler, karışık da olsa, muhatap yaşlarının seviyelerine uygun olarak hazırlanmıştır. Muhtevanın bu kadar özet ve anlaşılır olması bunu çağrıştırmaktadır.

Kitapların görselliğinin kitapları okunacak biçime sokuğunu, içerisindeki kutucukların da bunu tamamladığını söylemek mümkündür. Her kutucuk anlamlı ve ayrı bir renktedir. Ayetler yeşil; hadisler kahverengi, etkinlik ve okuma parçaları ise mavidir.

Kitapta yer yer resimler varsa da bunlar hem çizimdir ve hem de sayıca çok azdır. Çizim, biçim ve renklendirmelerde abartı olmadığı gibi, rahatsız edicilik de yoktur. Hatta bu kurslara ilköğretim çağındaki çocukların da katıldığını düşünürsek, biraz daha renklendirme ve resimlendirmenin olması gerektiği de düşünülebilir.

Metinlerin anlaşılır, abartısız, pratiğe ve akla yatkın, kısa ve sade olduğunu görmekteyiz. Yer yer terimler ve klasik metinlere ait kullanımlar (Hilful fudula katılmanın, kızıl tüylü develerden daha kıymetli olması; Hz. Hatice'nin Zeyd adlı kölesini kocasına hediye etmesi, aynı anda Sevde ve Aişe ile evlenmesi, Ümmü Habibe ile gıyabında nikâh kıyılması) varsa da, bunların, eserin başında da belirtildiği gibi, hoca nezaretinde işleneceği düşünüldünce problem teşkil etmeyeceğini düşünmekteyiz. Bunları sayılarının çok az olduğunu da ayrıca vurgulamak istiyoruz.

Cahiliye hakkında verilen bilgilerin abartılı olduğunu düşünmekle birlikte klasik anlatıya uygun olduğunu söyleyebiliriz. Kaldı ki diğer tüm anlatılar da klasik/geleneksel anlatılara uygunluk arz etmektedir. Kitap bu anlamda, Ehl-i Sünnet geleneğine uygun olarak yazılmıştır.

Bilgi yanlışlığı olmamasının yanında, kitabın iyi incelenip sunuma hazırlandığını da düşünmekteyiz. Bunda zengin yazar kadrosunun etkisi olduğu açıktır. Bu denli özet ve her bir kısmı süzülerek hazırlanmış olan bu kitabın diğer yandan, ciddi ve biraz da soğuk/resmi olduğunu da itiraf etmeliyiz.

Daha küçük yaştakiler için hazırlanan kitaplar ve etkinlik kitaplarının daha güzel ve cezbedici olduğunu kanaatindeyiz. Tamamı renkli ve çok resimli olan bu kitapların, çocukların çok fazla ilgilerini çekeceklerini düşünmekteyiz.

Metinlerin, temel dini bilgilere ait olanların öğretimden başak bir hedef güttüğü kanaatine de sahip değiliz. Çünkü anlatılarda siyasal ve hamaset özelliklerinin görülmemesi de kanaatimizi desteklemektedir.

Yukarıda yer verdiğimiz eserlerin hepsinin tüm dönem ve kurslar için iyi hazırlanmış, ciddi emekler verilmiş, Milli Eğitim'in okullarındaki metinlere göre çok daha profesyonelce ve uzmanlarınca hazırlanmış faydalı eserler olduğunu söylemek durumundayız. Hazırlanan bu eserler açısından cevabını çok açıkça bulamadığımız tek husus, neden bu kadar çok değişikliğe gidildiğidir. "Peygamberim (Temel İslam Bilgileri)", "Peygamberimi Öğreniyorum", "Dinimizi Öğreniyoruz" ve "Dinim İslam-Temel Bilgiler" kitaplarının hepsinin, uygun ve faydalı olduğu ve kursunu alan bir hoca nezaretinde sistematik bir şekilde işleneceği göz önüne alınırsa, bu kadar değişikliğe gitmenin, eğitim kaygısı dışında daha başka saik ve hedeflerle yapıldığı düşünülmektedir.

Bu metinlerin Diyanet İşleri Başkanlığından beklenen ve onların yapı ve geleneğine uygun içerik ve formda da olduğu açıktır. Kurumun kendi içerisindeki tüm öğretilerle uyum ve uygunluk içinde olduğu kanaatine sahibiz. Temel bilgilerin öğretilmesi hedefine ulaşmak için gerekli muhteva ve tarza sahip bulunduğunu ve ayrıca konuların birbirlerine destek olduğunu da ifade etmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akşener, Türker. Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarında Yeni Düzenlemeler ve Din Eğitimi (Adana Örneği). Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Avcı, Casim. Mevlana İdris. Ankara: DİB Yayınları, 2. Basım, 2017.
- Dinimi Öğreniyorum. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2006.
- Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-1. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Basım, ts.
- Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-2. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Basım, ts.
- Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı-3. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Basım, ts.
- Dinim İslam-Temel Dini Bilgiler. Ankara Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Dualarımı Öğreniyorum. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2006.
- Işıkdogan, Davut - Adem, Korukcu. "Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Bu Sisteme Bakışı". Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi XLIX/1 (2008), 201-221.
- İbadetlerimi Öğreniyorum. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2006.
- Kitabımı Öğreniyorum. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2006.
- Önder, Mustafa. "Yeni Öğretim Programı ve 8 Ay Süreli Kur'an Kursları (Muhteva, Uygulama, Problemler ve Çözüm Önerileri)". Fırat Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi 15/2 (2010), 297-308.
- Önder, Mustafa. "Yaz Kur'an Kurslarında Amaçların Gerçekleşme Düzeyleri-Sivas Örneği". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 13/1 (2009), 261-302.
- Peygamberim. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2009.
- Peygamberimi Öğreniyorum. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2006.
- Sel, Sevgi. Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum. ed: Zeynep Ulviye Özkan. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.
- "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı". Ankara: T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı, 2005.
- Yılmaz, Nazif. "Yaz Kur'an Kurslarında Nitelikli Eğitim" Etkili Din Öğretimi. İstanbul: Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu Yay. 3. Baskı, 2010.